

UNG FORSKER: NEJ,
AT VÆRE SINGLE
OG BO ALENE ER
IKKE IDEELT FOR
FORSKERKARRIEREN

SIDE 12

DM-FORMAND:
LOVEN SKAL SIKRE
FORSKNINGS-
FRIHEDEN BEDRE

SIDE 11

Rundspørge:

MYNDIGHEDER PRESSER FORSKERE TIL AT ÆNDRE RESULTATER

SIDE 6

RUNDSPØRGE: MYNDIGHEDER PRESSER FORSKERE TIL AT ÆNDRE RESULTATER

Forskere oplever at blive presset af embedsmænd og politikere til at ændre, udskyde eller skjule deres resultater.

DM-FORMAND: LOVEN SKAL SIKRE FORSKNINGSFRIHEDEN BEDRE

Camilla Gregersen mener, at der er brug for en opstramning af lovgivningen.

ENLIG FORSKER I CORONAKRISE

Det var alt andet end lykken for Ea Høg Utoft at arbejde hjemme under coronakrisen.

KRAV OM FORLÆNGELSE AF FORSKNINGSPROJEKTER SPREDER SIG

DM vil give de tidsbegrænsede ansatte mulighed for at færdiggøre deres forskningsprojekter. **4**

UNIVERSITETERNE ÅBNER LANGSOMT

Samtlige ansatte fik mulighed for at vende tilbage til deres arbejdsplads den 15. juni. **4**

KENDT FREDSFORSKER BESKYLDES FOR RACISME

Ole Wæver teori beskyldes for at være racistisk og for at understøtte hvidt overherredømme. **5**

FORSKERE PRESSES TIL AT ÆNDRE RESULTATER

Forskere oplever at blive presset af embedsmænd og politikere til at ændre, udskyde eller skjule deres resultater. **6**

RETNINGSLINJER SKAL HJÆLPE FORSKERE MED AT HÅNDBERE PRES

Danske Universiteter vil skabe en klar rollefordeling mellem forskerne og myndigheder. **10**

DM-FORMAND: LOVEN SKAL SIKRE FORSKNINGSFRIHEDEN BEDRE

Camilla Gregersen mener, at der er brug for en opstramning af lovgivningen. **11**

ENLIGE FORSKERE HAR OGSÅ HAFT DET SVÆRT UNDER CORONAKRISEN

Ea Høg Utoft fra AU har skrevet en hudløs ærlig beretning om at bo og arbejde alene hjemme under coronakrisen. **12**

AU GØR NYT FORSØG MED LIGESTILLINGSPLAN

AU prøver igen at øge andelen af kvindelige forskere i faste ansættelser. **14**

MÅNEDENS FOTO: EUROPAS FØRSTE SPISESTUE

De første mennesker kom til Europa 5.000 år tidligere end antaget. **16**

FÅ ORD OM FORSKERES YTRINGSFRIHED I BETÆNKNING

Forskeres ytringsfrihed bliver ikke grundigt behandlet i ny kommissionsbetænkning. **18**

LÆRING: SKÆRMUNDERVISNING SKAL SKÆRES UD I PAP

Retoriker anbefaler at skrue op for underholdningsfaktoren, når undervisningen foregår via en skærm. **20**

VIS DIT PH.D.-PROJEKT: LOUISE UDFORSKER VEJEN TIL BILLIGERE MEDICIN

Der er milliarder at spare ved at udskifte biologisk medicin med de billigere biosimilære lægemidler. **22**

DEBAT: BERETNINGEN OM EN HISTORIEFEJDE OG EN AFVIST AFHANDLING

Markus Hedemann mener, at han fik afvist sin afhandling, fordi hans tese brød med vedtagne sandheder. **24**

DEBAT: "DU HAR JO RIGTIGE BØGER MED ..."

"Jeg savner de studerende og de upåagtede sociale dynamikker, der plejede at binde os sammen", skriver debattøren. **26**

NAVNE

Nye udnævnelser, priser og bevillinger. **28**

BAGSIDE: GRUNDSTOFFER FOR FULD MUSIK

Jazzmusiker Tao Højgaard har skabt en musikalsk illustration af det periodiske system.

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig.

Løabonnementer: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 8.200 eks.

Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Forsideillustration: ILLUSTRATION

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 27. august 2020

Olav W. Bertelsen,
formand for
DM Viden og
fællestillids-
repræsentant på
AU

Sandhed og konsekvens med Søren og Mette

Coronakrisen har kastet nyt lys over forskningens samfundsmæssige betydning og på sammenhængen mellem forskningsbaseret viden og politiske og samfundsmæssige beslutninger. Til pressemøde efter pressemøde har vi set statsminister Mette Frederiksen flankeret af Sundhedsstyrelsens direktør, Søren Brostrøm. Det politiske ansvar side om side med den faglige og forskningsmæssige indsigt.

Vi har set politiske beslutninger blive taget og forklaret på en videnskabelig baggrund. Fordi ingen har haft et erfaringsgrundlag og en sædvane at læne sig op ad, måtte regeringen åbent basere sine beslutninger på løbende videnskabelige og faglige vurderinger og analyser. Den videnskabelige indsigt udviklede sig dag for dag og blev lagt frem på de daglige pressemøder.

Man kan sige, at Søren har stået for at finde frem til sandheden, hvor Mette skulle drage konsekvenserne af den foreliggende viden.

Det at vi, indtil videre, er kommet igennem krisen uden enorme dødstal og sammenbrud i sundhedsvæsenet, skyldes ikke kun resolute politiske beslutninger, men også at vi har haft et forskningsbaseret vidensgrundlag i konstant udvikling. Og når samfundet nu kan bringes tilbage til en lidt mere normal tilstand, så bygger det på, at forskere og andre højtuddannede har indsamlet og systemiseret viden om, hvordan Covid-19 fungerer. Det er lykkedes at sige noget mere præcist om, hvilke tiltag der er afgørende for at sikre, at pandemien ikke blusser op igen.

Dele af pressen har problematiseret, at der har været forskel på sundhedsmyndighedernes faglige vurderinger og politikernes beslutninger. Men igen er det vigtigt at huske, at det, der ud fra en epidemiologisk analyse er det mest forsvarlige, ikke nødvendigvis er det, der hænger bedst sammen

“ Politikere og andre beslutningstagere skal ikke blande sig i forskningens resultater, men de skal til gengæld have mod til at stå ved de konsekvenser, de drager gennem deres politiske beslutninger.

politisk og økonomisk og i forhold til befolkningens ønsker. Man har så at sige ikke forstået forskellen på sandhed og konsekvens.

Forskerforum omtaler i dette nummer en rundspørge om pres på forskere i forbindelse med publicering. Rundspørgen er foretaget af DM's analyseafdeling og bekræfter tidligere undersøgelser og viser, at hver ottende forsker, uanset institution og fakultet, har oplevet at blive presset til at ændre, udsætte eller helt undlade publicering af visse resultater, og at der også er mange, der har givet efter for presset.

En stor del af dette pres kommer fra det politiske system, erhvervslivet og andre stærke samfundsaktører.

Den form for fordrejning af forskningsresultater og vidensgrundlag er stærkt problematisk for samfundet. Under coronakrisen har vi imidlertid lært, at man ikke behøver at lægge skjul på, at sandhed og konsekvens ikke er det samme. Politikere og andre beslutningstagere skal ikke blande sig i forskningens resultater, men de skal til gengæld have mod til at stå ved de konsekvenser, de drager gennem deres politiske beslutninger. Politikere skal tage transparente beslutninger på et oplyst grundlag og være helt tydelige, når vidensgrundlagets sandhed modsiges den politiske konsekvens.

Det bør være tydeligt for enhver, at de store udfordringer, vi står over for i forhold til coronakrisen, kun kan løses, hvis vi konstant udvikler samfundets vidensgrundlag. Det er ikke kun viden om medicin og teknik, der er brug for. Der er brug for viden om kultur, og om hvordan fx social uro kan undgås. Derfor kan det synes absurd, at universiteterne er noget af det sidste, som politikerne genåbner, og det kan virke helt uforståeligt, at der ikke allerede nu er aftalt hjælpepakker, der kan sikre den forskning, der har været ramt af coronakrisen. Det er forskning og viden på højt niveau, der skal være motoren, når samfundøkonomien skal på fode igen. Det kræver øgede investeringer i fri forskning og sikring af forskningens uafhængighed.

Konsekvens uden sandhed duer ikke.

Krav om forlængelse af forskningsprojekter spredter sig

Mange tidsbegrænset ansatte på universiteterne såsom ph.d.-er, postdocer, adjunkter og forskningsassistenter er kommet i en slem klemme på grund af coronakrisen.

Forskningsprojekterne, de arbejder på, er blevet forsinket, da laboratorier, arkiver og biblioteker har været lukket siden midten af marts, og der har været begrænset mulighed for at indsamle empiri ude i samfundet. Det betyder, at de ikke kan blive færdige med deres projekt, før ansættelsen udløber.

En aftale mellem Akademikerne og staten har gjort det muligt for universiteterne at forlænge ansættelsen med henvisning til coronakrisen, men der følger ingen penge med aftalen. Så selv om universiteterne har lov til at

forlænge projekterne, har de næppe råd til at gøre det.

“Vi har måske 8.000 ph.d.-studerende. Det giver 8.000 månedslønninger, for hver måned der går. Det er penge, vi ikke har, og det har de eksterne bevillingsgivere muligvis heller ikke”, har Anders Bjarklev, DTU-rector og formand for Rektorkollegiet, udtalt.

Situationen har fået Dansk Magisterforening (DM) til at starte en underskriftsindsamling, der skal få politikerne til at prioritere forskningen.

“Vores opfordring til politikerne er, at de ser situationens alvor og prioriterer en pulje, der understøtter forskningen, så vi undgår at tabe forskning og forskere på gulvet. Forsinkelserne risikerer at ødelægge talentfulde forskerkarrierer, samtidig med at samfundet går glip

af vigtig viden”, siger DM’s formand, Camilla Gregersen.

Den 12. juni havde 1.210, heraf 892 forskere, skrevet under på støtteerklæringen med krav om at få afsat midler til forlængelse af ansættelsen af de tidsbegrænset ansatte forskere på landets universiteter.

Også 105 ph.d.-studerende på RUC har skrevet under på et protestbrev, som de har sendt til universitetsledelsen og Folketinget, da de frygter, at det vil gå ud over kvaliteten af forskningen og skade deres karrieremuligheder, hvis de ikke får forlænget deres ansættelse med løn.

Det er muligt at skrive under på <https://dm.dk/nyheder/2020/forskningsprojekter> ■

Universiteterne åbner langsomt

Foto: Lise Lotte Sabroe/Ritzau Scanpix

Efter at være lukket ned siden midten af marts på grund af Covid-19 begynder der langsomt igen at komme mere liv på de otte danske universiteter. Men genåbningen sker langsomt og gradvist.

Den 15. april fik universiteterne lov til at gennemføre en såkaldt kontrolleret genåbning for de studerende på sidste semester af uddannelserne medicin, odontologi og tandtekniker.

Fra den 20. april fik nogle forskningslaboratorier lov til at åbne for forskere

og studerende, så det blev muligt at fortsætte og afslutte postdoc- eller ph.d.-forløb samt videreføre forskningsforsøg og forskningsprojekter, som ellers ville være gået tabt.

Den 8. maj blev regeringen og Folketingets partier enige om, at aktivitet på de videregående uddannelsesinstitutioner, hvor fysisk fremmøde er nødvendigt, skulle åbnes fra den 18. maj.

Det var op til den enkelte uddannelsesinstitution at vurdere, hvilke uddannelser, studerende, undervisere og forskere der havde mest brug for at kunne møde op.

Den 27. maj fik alle ansatte på universiteterne vest for Storebælt, altså på Aarhus, Aalborg og Syddansk Universitet, lov til at vende tilbage til arbejdspladsen. De ansatte på SDU’s campus i Slagelse, AU i Emdrup i København og AAU i Københavns Sydhavn måtte dog fortsat vente, og det samme gjaldt de ansatte på Københavns Universitet, Danmarks Tekniske Universitet,

Copenhagen Business School og IT-Universitetet – medmindre deres arbejde krævede fysisk tilstedeværelse. Det blev samtidig muligt at afholde mundtlige eksamener på uddannelsesstedet.

Den 15. juni fik alle de ansatte på universiteterne i Østdanmark så endelig lov til også at komme tilbage, og alle øvrige videregående uddannelser kan ifølge planen åbne fra begyndelsen af august.

Uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen siger dog, at mange studerende vil skulle gøre semestret færdigt hjemmefra, da mange eksamener allerede er planlagt online.

Mange studerende må også forberede sig på, at onlineundervisningen fortsætter efter sommerferien. CBS har allerede besluttet, at 50 procent af undervisningen skal være online i efteråret, og Anders Bjarklev, formand for Rektorkollegiet, har udtalt, at onlineundervisningen er kommet for at blive. ■

Kendt fredsforsker havnet i skudlinjen – beskyldes for racisme

Ole Wæver, professor på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet og leder af Centre for Resolution of International Conflicts (CRIC), der undersøger, hvordan man kan løse konflikter uden våben, er selv blevet genstand for en konflikt i forskningsverdenen.

Ole Wæver er en verdenskendt fredsforsker og er sammen med den britiske professor Barry Buzan ophavsmand til teoriretningen Københavnerskolen, der er tænkt som et kritisk redskab til at gøre verden til et fredeligere sted, men nu anklages de to forskere for racisme og for at understøtte hvidt overherredømme.

Centralt for Københavnerskolen er begrebet sikkerhedsliggørelse, der handler om, hvordan politiske aktører kan gøre ethvert emne til et spørgsmål om krig eller fred. Det kan eksempelvis være flygtninge eller coronavirus, som regeringer gør til et sikkerhedsanliggende for at legitimere strenge og måske udemokratiske tiltag.

Men to forskere, lektor Alison Howell fra Rutgers University i USA og adjunkt Melanie Richter-Montpetit fra University of Sussex i Storbritannien, har i *Security Dialogue*, der er et af de største videnskabelige tidsskrifter om forskning i international politik og sikkerhedsteori, anklaget teorien for at være helt igennem racistisk. I deres artikel argumenterer de for, at teorien er antiblack, bevidst opretholder et hvidt, voldeligt regime og er designet til at understøtte white supremacy, altså hvidt overherredømme.

Blandt andet mener de to kritikere, at Københavnerskolen skelner mellem en ”god” normal politik – som typisk findes i Vesten – og en ”dårlig” og sikkerhedsliggjort politik, som er særligt udbredt i udviklingslande. Dermed legitimerer man kolonisering. Ole Wævers teori indeholder også en antisort tankegang, fordi hans tekster især nævner afrikanske eksempler på borgerkrige. Generelt behandles Afrika som en enhed, og afrikanske lande omtales som ”failed states”, der kommer til at fremstå som en trussel mod Europa.

Foto: Michael Daugaard/BAM/Ritzau Scanpix

Den ellers anerkendte fredsforsker Ole Wæver anklages for racisme.

Ole Wæver siger i et interview med *Universitetsavisen* på KU, at man godt kan finde et par problematiske citater om Afrikas såkaldte ”failed states” i hans efterhånden store videnskabelige produktion, som han ”måske ikke ville skrive sådan i dag”.

”Vi har været en del af et mønster, som har talt om Afrika på en problematisk måde. Det har bare ikke noget med teorien som sådan at gøre”, siger han.

Ole Wæver, der er dybt berørt af anklagerne og sygemeldt fra sin stilling,

har valgt sammen med Barry Buzan at publicere et 98 sider langt forsvar.

Det har fået hundredvis af forskere til i flere åbne breve at kritisere Ole Wæver og Barry Buzan for at stå bag en kampagne, hvor de mobber og krænker Alison Howell og Melanie Richter-Montpetit.

Ole Wæver siger, at han føler, at han er sat skakmat, for hver gang han forsøger at svare igen på en kritik, bliver det fremstillet, som om han forsøger at undertrykke eller udøve vold på nogen.■

RUNDSPØRGE:

Myndigheder presser forskere til at ændre resultater

Ny rundspørge lavet af DM viser, at der stadig er store problemer med politisk indblanding i den frie forskning, og at problemerne ikke begrænser sig til Aarhus Universitet, der har været ramt af flere skandaler.

Universiteterne burde være garant for at levere fri og uafhængig viden til de offentlige myndigheder, men sådan er det langt fra i virkelighedens verden. I realiteten oplever mange forskere at blive presset af embedsmænd og politikere til at ændre, udskyde eller skjule deres resultater, hvis de ikke passer ind i myndighedernes kram.

Det viser en rundspørge foretaget af

DM blandt cirka 5.000 medlemmer, der forsker på universiteterne.

15 procent af forskerne, der deltager i myndighedsbetjening, altså udarbejder analyser og rapporter for ministerier og styrelser, svarer, at de har følt sig presset til at ændre deres forskningsresultater, 10 procent at de er blevet presset til at udskyde offentliggørelsen, og 7 procent at de er blevet presset til helt at undlade at offentliggøre resultaterne.

24 procent af forskerne, der arbejder med myndighedsbetjening, er blevet udsat for mindst en af de tre typer for pres, mens det "kun" er 9 procent af de øvrige forskere.

Én ting er at blive forsøgt presset, og noget andet er at give efter for presset. Her viser DM-rundspørgen, at myndighederne ofte har held med at intimidere forskerne til at rette ind.

20 procent svarer således, at presset

fik dem til at ændre på resultaterne, 76 procent at de udskød offentliggørelsen, og 49 procent har helt undladt at offentliggøre deres resultater.

Ekstremt alvorligt

Mikkel Willum Johansen er lektor ved Institut for Naturfagernes Didaktik på Københavns Universitet, hvor han specielt beskæftiger sig med emner om redelighed og god videnskabelig praksis.

Han siger, at hvis en forsker lader sig presse til at ændre sine resultater, kan det dække over handlinger, som kan karakteriseres som værende videnskabeligt uredelige.

“Det kan man ikke bare sidde overhørigt. Der er brug for at få afdækket, hvad der ligger til grund for det her. Det er ekstremt alvorligt, at så mange svarer, at de har gjort noget, der potentielt kan være uredeligt, men det overrasker mig desværre ikke. Det er noget, jeg hører på rygtebasis på gangene, at det sker, at sponsor er inde over og får lov til at ændre på konklusioner og sprogbrug”, siger han.

Mikkel Willum Johansen tilføjer, at alt tyder på, at der har udviklet sig en dårlig kultur blandt embedsmændene, der har en meget ringe respekt for forskningsfriheden.

Han nævner som eksempel, at et ministerium havde lavet en konstruktion, hvor det var embedsmændene, der definerede metodevalg og mål med undersøgelserne, som ministeriet sendte i udbud.

“Det illustrerer det mindset, der findes i ministerierne. De ønsker ikke en åben afdækning af en problemstilling, men vil have en meget stor grad af kontrol med, hvad der skal undersøges og hvordan. Der er en udbredt forestilling om, at de har ret til at blande sig, men problemet er, at kvaliteten af forskningen bliver rigtig dårlig”, siger Mikkel Willum Johansen.

Han understreger, at der kan komme god og nyttig forskning ud af at samarbejde med både private og offentlige parter.

“Det handler om at finde en samarbejdsmodel, der fungerer ordentligt, og noget tyder på, at samarbejdet indimellem går galt i forhold til myndighedsbetjening”, siger han.

Det var Heine Andersen, professor

emeritus ved Københavns Universitet og forfatteren til bogen “Forskningsfrihed – ideal og virkelighed”, der afslørede, at der i årevis fandt et udbredt brug af ulovlige tavshedsklausuler sted i flere ministerier. Forskere, der arbejdede med myndighedsbetjening, måtte skrive under på, at de ikke måtte udtale sig om deres resultater, før ministeriet ønskede det, og de måtte heller ikke fortælle offentligt, at de var blevet pålagt tavshedspligt.

Fiflede med beregninger

Heine Andersen havde uden held kritiseret klausulerne siden 2013, men først i forbindelse med landbrugspakken i 2016 kom der fokus på problemet.

Sagen, der blev døbt Gyllegate, handlede om, at regeringen og dens embedsmænd havde fremlagt et mere miljøvenligt kvælstofregnskab for landbrugspakken over for Folketinget, end det reelt var tilfældet, så landmændene kunne få lov til at gøde mere. Det kunne kun lade sig gøre, fordi forskerne fra AU, der stod for beregningerne, ikke måtte udtale sig, før Miljøstyrelsen frigav sin rapport i februar 2016, altså efter at lovforslaget skulle behandles i Folketinget. Forskerne måtte ikke engang fortælle, at de var underlagt en tavshedsklausul. Først efter at Berlingske havde afdækket sagen, blev de syv AU-forskere indkaldt til høring i Folketinget, hvor ingen af dem kunne bakke op om den måde, regeringen havde fremstillet deres beregninger på. Sagen førte til, at Eva Kjer Hansen (V) måtte forlade posten som miljø- og fødevareminister.

Heine Andersen har afdækket, at tavshedsklausulerne er blevet brugt i mindst ti år af mindst seks ud af landets otte universiteter og i adskillige ministerier og styrelser. Først i 2017 efter et års juridisk tovtværkeri blev standardkontrakterne ændret.

Krav om undersøgelse

Heine Andersen siger, at resultatet af DM's rundspørge desværre ikke overrasker ham.

“Det interessante er, at VIVE- og DM-undersøgelsen ligger så tæt på

hinanden i hovedresultaterne. Det dokumenterer, at forskere stadig er udsat for pres og begrænsninger i forskningsfriheden, og at det ikke er noget AU-problem”, siger han.

Han tilføjer, at han længe har forsøgt at få de andre danske universiteter til at foretage en tilsvarende undersøgelse, men at de ikke har vist interesse for det.

“Det er godt, at DM foretager en undersøgelse, når universiteterne nu ikke vil. Det er mærkeligt, at det ikke er sket, når det er så tydeligt, at der er problemer. Det kan næsten kun være, fordi universiteterne ikke ønsker, at det kommer frem”, siger Heine Andersen.

Også Rasmus Willig, leder af Center for Offentlige og Private Ansattes Ytringsfrihed på RUC, har tidligere i Forskerforum argumenteret for, at

universiteterne burde gennemføre en årlig forskningsfrihedsundersøgelse.

“Vi kender reelt ikke hele omfanget af censuren på de danske universiteter. Vi kan kun se, at præmisserne er til stede, og at der

er opstået en begrundet bekymring. En måde at komme problemstillingen til livs på er, at danske universiteter gennemfører en årlig forskningsfrihedsundersøgelse. Det er nemt og ligetil, og det er svært at finde undskyldninger for ikke at gøre det, for vi har at gøre med universiteternes kerneydelse. Og kommer den i fare, eller sættes der blot spørgsmålstejn ved den, har sektoren alvorlige problemer”, sagde Rasmus Willig.

Heine Andersen er i gang med at undersøge det juridiske grundlag for beskyttelsen af forskningsfriheden i

“Det er noget, jeg hører på rygtebasis på gangene, at det sker, at sponsor er inde over og får lov til at ændre på konklusioner og sprogbrug.

Mikkel Willum Johansen

OM DM'S RUNDSPØRGE

Dansk Magisterforening (DM) har i perioden 18. november til 1. december 2019 undersøgt forskningsfriheden blandt medlemmerne, som forsker på universiteterne. Spørgeskemaet er sendt ud til 4.837 medlemmer, hvoraf 762 deltog, hvilket giver en svarprocent på 16.

Stikprøven har en svag overrepræsentation af mænd, men er ellers ret balanceret på baggrundsvariable.

den danske lovgivning, og de første resultater er ikke opmuntrende læsning.

“Beskyttelsen er mangelfuld og usædvanlig tynd. Det er virkelig rystende, hvor lemfældigt det er behandlet i forarbejdet til loven”, siger han.

Ifølge Heine Andersen står der eksempelvis ingen steder i retskilderne, at publiceringsfriheden er en del af

forskningsfriheden. Kun et enkelt sted i bemærkningerne til 2007-loven står der, at forskningsfrihed er lig med frihed til valg af emne og metode.

“Jeg har ikke grundlag for at konkludere, at det er med gustent overlæg, at det ikke er taget med, men det kunne godt se sådan ud”, siger han.

Heine Andersen tilføjer, at det ikke kun er et spørgsmål om lovparagraffer,

det handler også om at sikre, at der er et godt værdigrundlag for forvaltningen af loven. Han mener, at der mangler respekt for forskningsfriheden hos myndighederne, universiteterne og forskerne.

“Embedsmændene i ministerierne opfatter universiteterne som en del af statsforvaltningen, som de derfor har myndighed over. De ser deres rolle som at varetage ministerens interesser, og en del af magtspillet i den politiske proces består set fra embedsmændenes synsvinkel i at kontrollere, hvornår information kommer ud”, siger Heine Andersen.

2.1. Hver ottende forsker har oplevet pres på deres forskningsfrihed

Undersøgelsen viser, at hver ottende forsker har oplevet mindst én type pres på deres forskningsfrihed. Det forekommer oftest, at presset handler om at forskeren skal ændre resultaterne.

Tabel 1. Sammenligning af hovedresultaterne

	Pres 1: Ændre resultater	Pres 2: Udskyde offentliggørelse	Pres 3: Undlade offentliggørelse	1 Mindst én type pres	2 Mindst to typer pres	3 Alle tre ty- per pres
VIVE 2018	7%	10%	5%	16%	4%	1%
DM 2019	8%	5%	5%	13%	4%	1%
Antal (DM)	770	767	763	763	763	763

Tabel 3. Sammenligning efter deltagelse i myndighedsbetjening og IDV

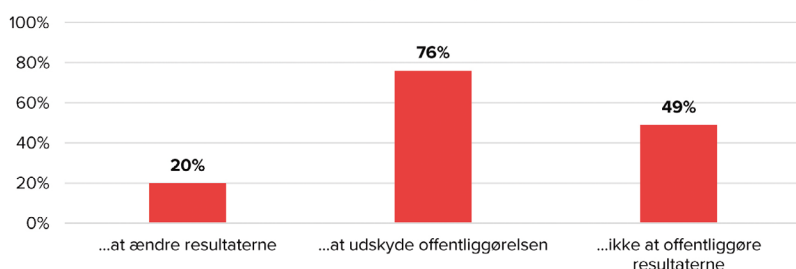
	Pres 1: Ændre resultater	Pres 2: Udskyde offentliggørelse	Pres 3: Undlade offentliggørelse	1 Mindst én type pres	2 Mindst to typer pres	3 Alle tre ty- per pres
Har du deltaget i forskningsbaseret myndighedsbetjening?						
Ja (27%)	15%	10%	7%	24%	6%	2%
Nej (73%)	6%	3%	4%	9%	3%	0%
Har du deltaget i forskningsprojekter, der karakteriseres som indtægtsdækket virksomhed (IDV)?						
Ja (49%)	9%	5%	4%	14%	4%	1%
Nej (51%)	7%	4%	5%	12%	4%	1%

Note: I VIVE's undersøgelse har 30% deltaget i myndighedsbetjening og 33% i IDV.

3. De tre typer pres

Undersøgelsen viste, at otte procent har oplevet pres for at ændre deres forskningsresultater, fem procent har oplevet pres for at udskyde resultaterne og fem procent har oplevet pres for ikke at offentliggøre resultaterne. Men der er forskel på, hvor mange der endte med at efterleve presset.

Figur 2. Hvad endte dem, der blev presset på forskningsfriheden, med at gøre? De endte med:

Note: Antal respondenter er henholdsvis 62, 39 og 35 personer.

Figuren ovenfor viser, at et pres for at udskyde offentliggørelsen af forskningsresultater blev efterlevet i tre ud af fire tilfælde. Pres for slet ikke at offentliggøre forskningsresultaterne lykkedes i halvdelen af tilfældene og pres for at ændre resultaterne førte til faktiske ændringer i resultaterne i hver femte tilfælde.

Lettere at samarbejde med virksomheder

Olav W. Bertelsen, fælles-TR på AU og formand for DM Viden, siger, at resultatet af DM's rundspørge svarer til “det, man snakker om på gangene og i frokostpausen”, og det bekræfter, at situationen ikke er værre på AU end på andre universiteter.

Han fortæller, at AU efter oksekødssagen har haft fokus på at skabe kontraktmæssigt klare rammer for samarbejdet med omverdenen, og senest er der udarbejdet et nyt sæt grundregler for eksternt samarbejde, der skal sikre forskningsfrihed, uvildighed og gennemsigtighed.

Han siger, at det ofte er lettere at samarbejde med virksomheder, da det er klart for begge parter, at der er interesseforskelle, og hvad de består i. For virksomheden handler det om ting som udvikling, afprøvning og kommercialisering af produkter, mens det for forskerne ofte handler om at få adgang til data eller baggrundsviden, som de ellers ikke ville have haft.

“Problemet opstår, når forskerne er inden for områder med stor politisk opmærksomhed, da det for embedsmændene handler om at skabe et grundlag for at træffe politiske beslutninger. De vil gerne have et forskningsbaseret beslutningsgrundlag, så længe det peger i den retning, de ønsker, men hvis forskningen viser noget andet, bliver de ikke glade”, siger Olav W. Bertelsen.

Han tilføjer, at det måske handler om at skabe forståelse for, at der er forskel på vidensgrundlag og politisk beslutningsrum.

“Forskningen kan godt vise, at så og så mange flere bliver dræbt, hvis hastigheden sættes op på motorvejene, men derfor kan politikerne jo godt beslutte at gøre det alligevel ud fra nogle andre hensyn”, siger han.

Ekstremt tryk på topforsker

Topforskeren Carsten Rahbek, der er leder af Københavns Universitets Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, er en anden fremtrædende kritiker af rammerne for myndighedsbetjening.

Han har fremført sine synspunkter i et interview med Universitetsavisen og siger til Forskerforum, at han står ved sine udtalelser, præcis som de står beskrevet, og som frit kan citeres, men at han ikke ønsker at uddybe dem.

Hans pointe er, at forskning i forbindelse med myndighedsbetjening ofte er af lav kvalitet, da rapporter ikke bliver bedømt af fagfæller, og fordi rammerne i form af tiden og betaling for opgaven er for dårlig. Derfor takker de i otte ud af ti tilfælde nej til opgaverne på hans center, men andre institutter er kontraktligt forpligtet til at svare på myndighedernes spørgsmål eller har ikke råd til at sige nej. Særligt miljøer med få studerende, som ikke kan konkurrere om frie forskningsmidler, er enormt afhængige af penge fra deres myndighedsbetjening, mener Carsten Rahbek.

“Det er tit der, vi ser de her mærkelige rapporter. De bliver fristet til at svare på hvad som helst, fordi de har brug for pengene, og så ser vi rapporter blive skrevet af folk, der faktisk ikke arbejder med det, de skriver rapport om”, siger han til Universitetsavisen.

Han fortæller også, at han selv har oplevet at blive presset af embedsværket.

“Jeg har løst opgaver for fire forskellige ministerier, og det er enormt forskelligt fra ministerium til ministerium, hvor stort et pres der bliver lagt fra embedsværket. Jeg har måttet sidde til møder og sige, at jeg nægter at gøre det på en bestemt måde, og insistere på, at der er noget, der hedder armslængdeprincippet. Jeg leverer det bedst mulige svar inden for rammerne, men jeg vil ikke lade embedsmæssige overvejelser påvirke fagligheden i mine udredninger, og det er bestemt noget, jeg har oplevet i ekstrem grad at blive sat under

ANDRE UNDERSØGELSER VISER DET SAMME

DM's rundspørge er ikke den første undersøgelse, der viser, at forskningsfriheden er under pres – specielt når forskerne skal levere faglig rådgivning til ministerier og styrelser.

I 2018 hyrede ledelsen på Aarhus Universitet VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd – til at undersøge forskningsfriheden på universitetet. Resultaterne af rapporten fra december 2018 flugter stort set med resultaterne fra DM's rundspørge, hvor data blev indsamlet i 2019.

Ifølge VIVE-rapporten svarer 16 procent af forskerne på AU, at de er blevet presset til enten at ændre, udskyde eller ikke at offentliggøre deres forskningsresultater. 25 procent af forskerne, der arbejder med myndighedsbetjening er blevet presset.

“Presset kan antage mange former fra intimidering af forskeren til trusler om konsekvenser for fremtidigt samarbejde, forhaling af processer, påvirkning af miljøet omkring forskeren gennem kontakt til ledelsen på universitetet eller forsøg på at påvirke forskerens ry og anseelse hos kollegerne”, står der i VIVE-rapporten.

I januar 2018 spurgte Politiken Research

cirka 1.200 forskere, der udfører myndighedsbetjening, om deres oplevelse af samarbejdet med ministerier og styrelser.

13 procent svarede ja til, at de har oplevet, at opgaven blev stillet på en måde, så det kun var muligt at nå frem til politisk opportune resultater. 7,8 procent havde oplevet, at styrelser eller ministeriet havde ændret i den endelige rapport, så væsentlige tal, grafer eller konklusioner var blevet udeladt. 13 procent svarede, at de var blevet pålagt tavshedspligt.

I en amerikansk spørgeskemaundersøgelse med titlen “Scientists Behaving Badly” fra 2005, hvor 3.247 forskere, der havde fået midler fra National Institutes of Health, deltog, svarede en tredjedel, at de i forbindelse med deres forskning havde foretaget handlinger, der ville give dem problemer, hvis det var blevet opdaget. Det inkluderede at se igennem fingre med kollegers brug af fejlbehæftede data og tvivlsom fortolkning af data.

Næsten 16 procent svarede, at de selv havde ændret design, metode eller resultaterne i en undersøgelse efter pres fra en bevillingsgiver.

tryk med”, siger Carsten Rahbek til bladet.

Han mener, at den øverste ledelse på universiteterne bør indføre nogle meget klare principper for, hvordan myndighedsbetjeningen skal foregå.

Mikkel Willum Johansen, lektor ved Institut for Naturfagernes Didaktik på KU, vurderer, at de mange sager om utidig indblanding i forskningen er udtryk for, at det er svært for universitetsledelserne at finde ud af, hvilket ben de skal stå på.

“Der eksisterer en grundlæggende konflikt mellem at drive universiteter som konsulentbureauer eller som steder, hvor man bedriver fri og uafhængig forskning. Det er forkert at sige, at den ene rolle er mere rigtig end den anden, men jeg savner, at der bliver truffet en politisk beslutning om, hvad vi vil med universiteterne”, siger han.

Brev fra ministeren

Uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen sendte i november 2019 et internt brev i regeringen, hvori hun indskærpede, at offentlige myndigheder skal respektere

forskernes uafhængighed, når de bestiller undersøgelser på fx universiteterne.

“Jeg understreger, at vi i denne regering vil værne og stå vagt om forskningsfriheden, også når det kommer til myndighedernes rolle. Forskningsfrihed er vigtigt, forskningsintegritet er vigtigt, og det at kunne fungere som forsker uden at blive presset og truet er enormt afgørende for, at vi kan stole på forskningen – både når der er private sponsorer, og når man har med myndigheder at gøre”, udtalte Ane Halsboe-Jørgensen.

Som opfølgning på oksekødssagen nedsatte hun også i samarbejde med universiteterne et udvalg, som skal undersøge, hvordan lignende sager kan undgås i fremtiden.

“Det afgørende for mig er, at der er gennemsigtighed omkring, hvem der har betalt for forskningen, og hvem der har haft adgang til at skrive konklusionerne. Men også at danske forskere ikke skal befinde sig i situationer, hvor de på grund af økonomi skal gå på kompromis med det, de synes er forskningsintegritet”, sagde ministeren til Ritzau. ■

Nye retningslinjer skal hjælpe forskere med at håndtere politisk pres

Danske Universiteter, de otte universiteters samarbejdsorganisation, vil skabe en klar rollefordeling mellem forskerne på den ene side og embedsmænd og politikere på den anden.

Henrik Wegener, rektor på Københavns Universitet, er formand for et udvalg nedsat af Danske Universiteter, som skal formulere et nyt kodeks – et sæt retningslinjer – for samarbejdet mellem universiteterne og ministerier og styrelser i forbindelse med forskningsbaseret rådgivning og myndighedsbetjening som eksempelvis i forbindelse med coronapandemien.

Det fremgår af kommissoriet, at baggrunden for at nedsætte udvalget er, at “der er blevet sat spørgsmålstegn ved, om universiteternes rådgivning til private virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder udføres med tilstrækkelig armslængde og således lever op til krav om integritet,

uvildighed og troværdighed”. “Målet er at styrke tilliden til universiteternes forskning”, skriver Danske Universiteter.

Henrik Wegener siger, at det var sagen om oksekødsrapporten fra Aarhus Universitet, der fik universiteterne til at reagere. Sagen handler om, at en gruppe forskere fra AU og DTU udgav en rapport, der konkluderede, at kaffe, øl, sodavand og slik er mere skadeligt for miljøet end oksekød. Det viste sig, at rapporten var finansieret af landbrugets interesseorganisation, der også havde skrevet dele af rapporten.

Handler om klare rammer

Ifølge Henrik Wegener er det for tidligt at sige, præcis hvordan udvalgsarbejdet

lander, men målet er at få rammesat forskernes og embedsmændenes roller og vilkårene for rådgivningen.

“Hvis embedsmændene misforstår deres rolle, har vi et problem, så det er vigtigt, at opgaverne afgrænses og beskrives, så begge parter forstår deres muligheder og begrænsninger”, siger KU-rektoren.

Set fra universiteternes synsvinkel betyder det blandt andet, at myndighederne skal stille spørgsmålene, som de vil have forskerne til at svare på, så de giver mening, og svaret ikke er givet på forhånd.

Henrik Wegener siger, at parterne ofte vil skulle forhandle om, præcis hvad der skal undersøges, men det vil altid være op til forskeren frit at vælge metoden, og forskeren skal også være uafhængig til at foretage sine vurderinger, så man kan være sikker på, at det ikke sker på baggrund af andre kriterier end de rent videnskabelige. Og så skal der afsættes et passende beløb og tilstrækkelig tid til myndighedsopgaverne.

“Coronakrisen er i virkeligheden et godt eksempel på den rene proces, hvor forskerne rådgiver, og politikerne beslutter og håndterer. Hvis vi hjælper hinanden med at spille vores roller rent, kan myndighedsbetjeningen og rådgivningen komme til at fungere rigtig godt”, siger Henrik Wegener.

Går begge veje

Han tilføjer, at det ikke kun handler om, at embedsmændene og politikerne skal lære deres roller, handlemuligheder og begrænsninger bedre at kende. Det går også den anden vej:

Forskerne skal lære at forstå, at politikerne ikke har pligt til at gøre, som de siger.

“Politikerne skal lytte, men ikke lystre. Det står dem frit for at tage andre hensyn end de rent forskningsfaglige, og forskerne må acceptere, at de ikke har indflydelse på, hvordan deres rapport bruges. Det kan være svært, for forskere brænder jo også ofte meget for deres område. Derfor kan forskere måske nogle gange virke uforstående, hvis politikerne ikke gør det, som forskerne mener er det rigtige”, siger Henrik Wegener.

Han tilføjer, at udvalgsarbejdet er blevet forsinket af coronakrisen, men han forventer, at de kan præsentere de nye retningslinjer i løbet af efteråret. ■

Henrik Wegener, rektor på KU, mener, at både forskere og myndigheder skal spille deres roller rent.

Camilla Gregersen mener ikke, at vi er kommet i mål med at sikre forskningsfriheden.

DM-formand: **Loven skal sikre forskningsfriheden bedre**

Camilla Gregersen mener, at der er brug for en opstramning af lovgivningen, så forskerne fortsat kan levere viden til ministerierne uden at risikere at blive presset til at ændre på deres konklusioner.

“**U**niversitetet skal værne om universitetets og den enkeltes forskningsfrihed og videnskabsetikken”.

Sådan står der i paragraf 2 i universitetsloven, og så burde forskerne vel være sikret mod utidig indblanding i deres arbejde? Nej, så enkelt er det desværre ikke, siger Camilla Gregersen, formand for DM, der organiserer en del af forskerne på landets universiteter. En rundspørge blandt cirka 5.000 DM-medlemmer på universiteterne viser, at 13 procent af forskerne har følt sig presset til enten at ændre, udskyde eller helt undlade at offentliggøre deres resultater. Særligt forskere, der beskæftiger sig med myndighedsbetjening, altså udarbejder analyser og rapporter for ministerier og styrelser, er udsat for at komme under pres, viser rundspørgen. Her svarer 24 procent, at de har været udsat for en af de tre typer pres.

“Det er problematisk, at offentlige myndigheder, men også andre eksterne parter, forsøger at presse forskerne til at ændre deres resultater. I praksis må den enkelte forsker og institutleder ofte stå

værn om forskningsfriheden, men det kan ikke være rigtigt, at de må agere bolværk mod presset alene. Problemet må højere op på den politiske dagsorden, og forskningsfriheden må sikres bedre lovgivningsmæssigt”, siger DM-formanden.

I DM-rundspørgeren svarer 67 procent, at de oplever, at deres nærmeste leder, altså ofte deres institutleder, forsvarer deres forskningsfrihed, mens kun 35 procent mener, at lovgivningen sikrer deres forskningsfrihed i tilstrækkelig grad.

Viden skal i spil

Camilla Gregersen tilføjer, at universiteterne har en stolt tradition for at levere viden til ministerierne, og det skal de blive ved med for at højne kvaliteten af politiske beslutninger, men der må gøres mere for at sikre, at forskerne ikke presses til at levere forudbestilte svar, så deres viden kan komme i spil uden at slække på forskningsfriheden.

“Det handler om, at politikerne får det mest kvalificerede grundlag at tage stilling ud fra. I sidste ende er det selvfølgelig et politisk valg, om man vil

lytte til eksperterne. Det er en ærlig sag, men grænsen går ved, at man forsøger at påvirke resultaterne, så de passer ind i ens kram”, siger hun.

Camilla Gregersen hæfter sig ved, at Gyllegate-sagen, der endte med at koste miljø- og fødevarerminister Eva Kjer Hansen (V) ministertitlen, sendte rystelser gennem Christiansborgs gange. Sagen viste, at det kan være farligt at presse forskerne for meget.

Også oksekødssagen fra Aarhus Universitet har sat sig sine spor. Den fik uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen til i november 2019 at sende et internt brev i regeringen, hvori hun indskærpede, at offentlige myndigheder skal respektere forskernes uafhængighed, når de bestiller undersøgelser på fx universiteterne.

Brev ikke nok

Ifølge brevet har universitetsrektorerne sagt på et møde med ministeren, at de har oplevet, “at forskningens uafhængighed har været under pres i forbindelse med samarbejde med centraladministrationen”. Ministeren opfordrede også sine ministerkollegaer i Sundhedsministeriet, Miljø- og Fødevarerministeriet, Transportministeriet og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet til at sende budskabet videre til de relevante myndigheder under ministerierne.

“Jeg understreger, at vi i denne regering vil værne og stå vagt om forskningsfriheden, også når det kommer til myndighedernes rolle. Forskningsfrihed er vigtigt, forskningsintegritet er vigtigt, og det at kunne fungere som forsker uden at blive presset og truet er enormt afgørende for, at vi kan stole på forskningen – både når der er private sponsorer, og når man har med myndigheder at gøre”, udtalte Ane Halsboe-Jørgensen.

Camilla Gregersen siger, at hun værdsætter ministerens initiativ, men hun mener ikke, at vi dermed er kommet i mål med at sikre forskningsfriheden.

“Det er positivt, at ministeren har fokus på presset på forskningsfrihed. Men der skal mere til end et brev, og det stærkeste ville være forbedret lovgivning og stabile bevillinger til forskningsmiljøerne i de kommende år, for sikre ansættelsesvilkår for forskerne hænger tæt sammen med forskningsfrihed”, siger hun. ■

Ea Høg Utoft har skrevet et indlæg i et internationalt tidsskrift om at være enlig forsker under coronakrisen.

Nej, at være single, bo alene og være hjemsendt er **ikke ideelt** **for forskerkarrieren**

Ea Høg Utoft fra AU har skrevet en hudløs ærlig beretning til et internationalt tidsskrift om at bo og arbejde alene hjemme under coronakrisen. Arbejdet var tæt på at overtage hendes liv fuldstændigt.

Der har været masser af fokus på genvordighederne for de unge, ældre og for børnefamilierne under coronakrisen. Inden for universitetsverdenen har beretningerne også mest handlet om forskere med børn, der enten kæmpede med at undervise online, mens poderne pilede omkring benene på dem, eller sukkede efter at få blot et øjeblik fred til at arbejde på deres forskningsprojekter.

Ifølge Ea Høg Utoft, der netop har forsvaret sin ph.d. ved Dansk Center for Forskningsanalyse på AU, har det derimod været yderst sparsomt, hvad der er skrevet om at være kvinde, single og forsker under pandemien. Faktisk er hun stødt på holdningen, at situationen har været noget nær ideel for hende, da hun jo kunne få fred og tid til at fordybe sig, så hun kunne få færdiggjort sin afhandling.

I virkeligheden var det alt andet end lykken for hende at være spærret inde med sit arbejde i månedsvis.

“Det er ikke for at underkende udfordringerne for børnefamilierne, men det er også svært at leve alene – udfordringerne er bare nogle andre. Når vi har snakket om ensomhed under krisen, har det været om de unge og de ældre. Det er, som om det slet ikke er en mulighed at være en kvinde på 32 år uden mand og børn, men sådan er virkeligheden jo ikke”, siger hun og fortsætter:

“Der eksisterer en forestilling om, at det er ideelt for forskerkarrieren at være single og uden børn, fordi der ikke er andet end arbejdet, der kan gøre krav på din tid. Det skulle være de bedste vilkår for min karriere, men i virkeligheden blev det en hæmsko”.

Arbejdet åd hende op

Ea Høg Utoft fortæller, at hun havde afleveret sin ph.d. om køn og ligestilling på universiteterne i januar. I starten af april fik hun den tilbage og skulle foretage nogle ret omfattende rettelser, der krævede en del koncentration og tankearbejde, inden hun skulle forsvare den.

“Det var en kort og omfattende deadline, og jeg var isoleret, så jeg skulle håndtere arbejdspresset uden kontakt til de personer, der normalt bakker

mig op. Efter cirka to uger skiftede mit humør, min motivation faldt, og jeg mistede min evne til at koncentrere mig”, beretter hun.

Hun begyndte gradvist at arbejde mere og mere, men mindre og mindre effektivt.

“I forskningsverdenen findes der en idé om, at du ikke må vise svaghed. Hvis du ikke performer, er du selv årsagen og løsningen, så jeg tænkte, at jeg måtte arbejde hårdere, men arbejdet blev altædende og fortærede fuldstændig mit hjem. Mit skrivebord, min sofa, mit spisebord og min seng blev en del af mit kontor, og grænsen mellem arbejde og fritid blev totalt udvisket. Til sidst begyndte jeg at tvivle på mig selv og faldt hen i selvmedlidenhed”, siger hun.

Ea Høg Utoft tilføjer, at det rammer alle at være isoleret hjemme og at miste sine daglige arbejdsrutiner, men meget tyder på, at kvinder og mænd er blevet påvirket forskelligt – også inden for forskningsverdenen. Tallene viser i hvert fald, at kvindelige forskere har indleveret markant færre artikler til tidsskrifter under coronakrisen. Det skyldes formentlig ikke kun, at kvinder håndterer isolationen dårligere end mænd, men også at de har klaret en større del af de huslige pligter i hjemmet og børnepasningen end deres partner.

En vigtig historie at få fortalt

Ea Høg Utoft valgte at stå frem med sin historie, da hun så et “call” i det førende internationale tidsskrift inden for sit forskningsområde. Bladet efterspurgte beretninger fra forskerne om deres liv under coronakrisen, og hun synes, at det er vigtigt også at fortælle om problemerne for de enlige forskere.

“Mange viser et glansbillede af sig selv på de sociale medier, men det er urealistisk og en fornægtelse af det, vi står i. Fortællingen om coronakrisen skal nuanceres, fordi det andet ikke er troværdigt. Du er ikke et dårligt menneske, fordi du ikke har taget fat på en ny hobby eller er begyndt at lære et nyt sprog under karantænen”, siger hun.

Ea Høg Utoft tilføjer, at hun har overvejet konsekvensen af at fortælle åbent om sine udfordringer ved at være isoleret under coronakrisen, men hun er nået frem til, at hun er færdig med

at føle skam, og at hun ønsker at gøre oprør mod den akademiske performancenkultur, der får mange til at føle sig usikre og utilstrækkelige.

“Der lever en giftig produktivitetskultur i bedste velgående på universiteterne, men jeg bliver ikke inspireret af pletfrie supermennesker. Jeg var selv på nippet til at blive udbændt, men jeg kom igennem det, og jeg er ikke fløvet over at indrømme, at det hjalp mig at tage hjem til mine forældre og få lidt nærhed og omsorg”, siger hun.

Bad om hjælp for sent

Ea Høg Utoft fortæller, at hun endte med at skrive til sin chef, at hun havde kørt sig selv for hårdt, og at hun havde brug for aflastning i forhold til sine arbejdsopgaver.

Under normale omstændigheder, hvor hun havde haft sin daglige gang på universitetet i selskab med sine kolleger, havde situationen aldrig fået lov til at komme så vidt, siger hun.

“Hvis jeg havde set min vejleder, kolleger og chef til daglig, ville jeg have fortalt, at jeg var på vej ud på et sidespor, eller de ville selv have opdaget det. Jeg var helt sikkert for længe om at bede om hjælp, men lige så snart jeg rakte hånden frem, var de klar med støtte”, siger hun.

Det lykkedes hende at få rettet og afleveret sin ph.d., som hun også har været oppe at forsvare. I dag er hun videnskabelig assistent på to forskningsprojekter på centeret og har lært meget af coronakrisen.

Blandt andet er hun begyndt at sige fra, hvis der bliver læsset for mange opgaver af på hendes bord. Hun deler også sin dag op og sørger for at få nogle afbræk, hvor hun kommer væk fra arbejdet. Og så spiser hun ikke længere bag skærmen, og vigtigst af alt er hun blevet bekræftet i, hvor vigtigt samværet med kollegerne er. ■

Ea Høg Utofts artikel i tidsskriftet *Gender, Work & Organization* kan læses her:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/gwao.12478>

AU gør nyt forsøg med ligestillingsplan

Den gamle handleplan for ligestilling var ikke god nok, men nu prøver AU igen. Denne gang med fokus på rekruttering. Og lykkes det ikke, står den på kvoter, siger rektor.

Bedre held næste gang. Det håber de på i Aarhus, hvor universitetet er på vej til at vedtage en ny handleplan for diversitet og ligestilling, der først og fremmest har til formål at øge andelen af kvindelige forskere i faste ansættelser.

Forslaget til handleplanen kommer efter en markant udmelding fra rektor Brian Bech Nielsen, der sidste år slog fast, at det gik alt for langsomt med at få rettet op på kønsbalancen. Han annoncerede en handleplan med “mere håndfaste tiltag” og toppede sågar med en trussel – eller et løfte – om konsekvenserne, hvis den nye handleplan ikke giver relativt hurtige resultater: “Så kommer vi til at diskutere nogle af de tiltag, som er kontroversielle i en dansk sammenhæng. Og det er, om vi er nødt til at have en form for kvotetilgang”, udtalte han til AU Omnibus.

Handleplanen har fire indsatsområder: rekruttering, karriereudvikling, ledelse og arbejdspladskultur, og hvert område har et antal aktiviteter, hvor det er konkretiseret, hvem der har ansvaret, og hvad tidshorisonten er.

Blandt aktiviteterne bemærker man blandt andet regler om, at stillinger skal genopslås, hvis der ikke er flere køn blandt de kvalificerede ansøgere, og at hensyn til enhedens kønsbalance skal indgå og prioriteres i valg af kandidat.

AU's handleplan for diversitet og ligestilling i en hierarkisk fremstilling, hvor tiltagene kædes sammen med universitetets strategi om forskning af højeste internationale kvalitet.

Der lægges også op til at gå AAU i bedene med brug af et digitalt værktøj, der skal scanne stillingsopslag for ord med kønsbias.

Og så skal opgaven omkring diversitet og ligestilling fremgå eksplicit af alle ledes ansættelseskontrakt og være et fast punkt ved udviklingssamtaler for ledere.

Måltal rykkede ikke

Det er imidlertid ikke første gang, AU vedtager en handleplan for ligestilling, som man har stor tiltro til. I 2016 vedtog AU en “Handleplan for flere kvinder i forskning 2016-2020” med en række initiativer, der minder meget om flere af de nye initiativer. Det gælder for eksempel tydelige kvalifikationskrav og brede opslag med fokus på ordvalg,

systematisk arbejde med karriereudvikling og indsats omkring arbejdskultur.

Men som man kan konstatere af Brian Bech Niensens udtalelser, var den handleplan altså ikke god nok. Det erkender prorektor Berit Eika, der er næstformand i udvalget for diversitet og ligestilling, da også.

”En handleplan er en rettesnor, og den har betydning, at vi i perioden har taget små gode skridt: Vi har etableret barselsfond, vi monitorerer tættere, vi har etableret en konference for ligestilling, som har stor, bred opbakning. Men samtidig må vi sige, at udviklingen går meget langsomt. Og selv hvis vi fik fuld kønslighed i gruppen af nyansatte forskere, vil det tage meget lang tid”, siger hun.

I den tidligere handleplan havde I måltal på de enkelte institutter. Har det ikke fungeret?

”Jo, der blev fulgt op på det. Men det har ikke været sådan, at det skulle være et helt bestemt måltal, for vi vil samtidig ikke gå på kompromis med kvalifikationer hos de kandidater, vi ansætter. Og da medarbejderomsætningen er lav, kan man nemt risikere, at et måltal ikke er retvisende. Så vi har erkendt, at det er nyansættelserne, vi skal sætte ind på, ved at sikre, at alle talenter kommer i spil. Det er derfor, rekruttering har stort fokus. Samtidig skal vi sætte ind med karriereudviklingen, så vi ikke taber folk, når de først er”.

AU's andel af kvindelige forskere har ligesom andelen i resten af landet haft en svag, men jævn stigning over mange år. Hvor realistisk er det egentlig at vækste andelen af kvinder, hvis man ikke ligefrem skal til at fyre mandlige forskere?

”Nej, vi skal naturligvis ikke til at fyre mandlige forskere. Jeg vil ikke komme med et konkret tal, men sige, at hvis vi ser på vores nordiske naboer, så er det deres udvikling, vi skal prøve at ramme”.

Vigtigt at placere ansvar

Evanthia K. Schmidt er lektor ved Center for Forskningsanalyse på AU og forsker blandt andet i ligestilling på det akademiske område. Hun ser ganske positivt på, at den nye handleplan kan rykke væsentligt mere end dens forgænger.

”Den nye AU-tilgang er fundamentalt

forskellig fra de forudgående, hvor fokus var på enkelte, sporadiske tiltag, der først og fremmest sigtede efter at opnå forandringer på individniveau. Den nye AU-handleplan flytter fokus fra den enkelte kvindelige forsker over på institutions-, fakultets- og institutniveau og adresserer de strukturelle faktorer og de kulturelle bias. Det er også vigtigt, at der er sat en tidsramme for, hvornår tiltagene skal implementeres og forventes afsluttet, og at der ikke hersker tvivl om, hvem der er ansvarlig for at implementere hvilke tiltag”, siger hun og tilføjer, at det afgørende bliver den praktiske implementering på institutterne.

Hun peger også på, at målet om at opnå kønsbalance på AU som noget nyt er skrevet ind i AU's nye strategi for 2020-2025, og at universitetsledelsen sidder med i AU's Diversitets- og Ligestillingsudvalg.

Handleplanen har dog enkelte mangler i Evanthia K. Schmidts øjne. Hun

savner konkrete måltal om ligestilling, økonomiske incitament og en tydelig konsekvens, hvis man på lokalt niveau ikke lever op til forpligtelserne. Og så nævner hun, at EU-Kommissionen i sin ligestillingsstrategi har tre punkter: flere kvinder i forskning, flere kvinder i ledelse, inkorporering af køn og kønsanalyse i uddannelsesspensum og i forskningens indhold. Det sidste er ikke på dagsordenen på AU.

”Inkorporering af køn og kønsanalyse er vigtigt, fordi det er med til at øge bevidstheden om køns og kønsanalysens betydning blandt forskere. Det øger bevidstheden om kønnets betydning for forskning og forbedrer den videnskabelige kvalitet og samfundsrelevansen af forskning”.

Det kan være noget, man kommer til at kigge på, siger Berit Eika.

”Men det er ikke noget, jeg ser lige som det første. Vi har valgt nogle områder ud, og så kommer vi også til at

SDU: GRUNDIGHED OG TRANSPARENS RETTER KØNSSKÆVHED

En stor del af den skæve kønsbalance inden for forskningen har sit udspring i måden, man rekrutterer forskere på. Og hvis man sætter ind med mere systematiske og gennemtænkte rekrutteringsprocesser, vil det betyde mere diversitet og større andel af kvinder.

Det mener man på SDU, hvor flere af de tiltag, AU ønsker at indføre for at øge ligestillingen, allerede er sat i værk. Her har et lille korps af medarbejdere – Gender Equality Team – som opgave at hjælpe institutterne af med deres uvaner.

Øvelsen er i og for sig ganske simpel. Hvis man gennemtænker grundigt, hvilke kompetencer man efterspørger, og tydeligt formulerer det i jobopslaget, har man allerede åbnet ansøgerfeltet op, forklarer Eva Sophia Myers, der er leder af Gender Equality Team.

”Insidere har meget nemmere ved at begå sig, når tingene er udtalte. Så ønsker man et bredere ansøgerfelt med flere kandidater, må man gøre noget ekstra for at beskrive eksempelvis arbejdskulturen på stedet, og hvad der skal til for at få stillingen. Vi ved fra forskningen, at det giver en større bredde”, fortæller hun.

Teorien er, at hvis man arbejder mere systematisk med ansættelseskriterierne fra meget tidligt i ansættelsesforløbet, så skaber man også større bevidsthed og synlighed omkring de opgaver, en forsker skal løse – både dem, der giver prestige, og dem, der ikke gør. Og den transparens vil ofte komme kvinder til gode.

Eva Sophia Myers nævner som eksempel, at forskere i tillæg til forskning og undervisning har en række små og store opgaver, som hun sammenfatter som ”academic citizenship”, for eksempel når man sidder i forskellige former for administrationsudvalg og svarer på mediehenvendelser.

”Der er ofte en forventning om, at kvinder tager flere af de der ”academic citizenship”-opgaver. Og den tid går fra forskningspubliceringen, som er det, der i praksis er meritgivende. Derfor kan man se, at mænd avancerer hurtigere gennem de prekære stillinger. Men ved at gøre det synligt og sikre systematik i, hvad man i ansættelsesprocessen lægger vægt på, skaber man i det mindste bevidsthed og større mulighed for en reelt kvalificeret udvælgelse”, siger hun.

Et andet indsatsområde, der skal fremme ligestillingen, er arbejdskulturen, for eksempel tonen på møder.

”Hvis man har et miljø, hvor der ikke er nedsættende bemærkninger og interne kampe, så gør det i længden noget ved personalesammensætningen. Man må godt være i konkurrence, hvis der stadig er en generel respekt, men når man sabler hinanden ned, så har de, der ikke føler sig inviteret indenfor, nemmere ved at falde fra. Det giver sig også udslag på kønsbalancen”. Ifølge Eva Sophia Myers har indsatsen medført bredere ansøgerfelter. Der er dog endnu ikke kommet markante forbedringer af VIP-kønsbalancen.

EUROPAS FØRSTE SPISESTUE

De første mennesker kom til Europa 5.000 år tidligere end antaget. Det viser analyser af knoglerester i en grotte i Bulgarien, som måske også antyder, at vi udvekslede tricks med neandertalerne.

Menuen har stået på steg – kød fra bison, vildhest eller hulebjørn. Men der var næppe rødvin og bearnaise som tilbehør, når vores forfædre tog imod gæster i hulen i Bacho Kiro.

Vores europæiske historie fik et par tusinde år oven i hatten, da et internationalt hold af videnskabsfolk for nylig kunne lancere resultaterne af en række undersøgelser af fund fra Bacho Kiro-grotten i Bulgarien.

En del af fundet var knoglerester fra mennesker – homo sapiens – der angiveligt boede i grotten. De blev fundet sammen med ben fra dyr, der var blevet slagtet, og rester fra forskellige redskaber og smykker.

At der tidligt har levet mennesker i Bacho Kiro-grotten, er ingen nyhed. Men kulstof 14-analyser og dna-analyser viser, at knogleresterne er mellem 43.000 og 47.000 år gamle. Og det er nyt. De tidligere antagelser har nemlig været, at de første homo sapiens kom til Europa for mellem 38.000 og 42.000 år siden.

Fundet i grotten skete tilbage i 2015. Men først var man ikke i stand til at vurdere, om der var tale om knogler fra dyr eller mennesker. Først efter en særlig analyse foretaget af forskere ved Max Planck-instituttet kunne man udpege fire knoglestumper som menneskelige og ved hjælp af dna'et fastslå, at der var tale om homo sapiens.

Undersøgelserne fortæller altså, at

vores forfædres indvandring til Europa skete måske 5.000 år tidligere, end vi troede. De kom fra syd. I første omgang fra Mellemøsten og oprindeligt fra Afrika så tidligt som for 300.000 år siden.

Et interessant aspekt af de nye dateringer er, at det øger det overlap, der var mellem neandertalerne og homo sapiens. Og fundene spiller ind i en arkæologisk diskussion om samspillet mellem de to arter. Palæoantropologen Jean-Jacques Hublin, der var med til at gøre fundene i 2015, bemærker, at smykker, fremstillet af tænder fra en hulebjørn, som blev fundet i Bacho Kiro, er magen til smykker fundet i Grotte du Renne i Frankrig. Smykker, der blev tilvirket af neandertalere på et senere tidspunkt, nemlig for mellem 42.000 og 44.000 år siden. Og han mener, det styrker en teori om en udveksling mellem de to arter, hvor neandertalerne altså overtog teknologier fra menneskene.

Den teori er dog som sagt et diskussionspunkt, og den kritiseres af forskere, der mener, at neandertalerne var ganske avancerede hvad angår både kunst og teknologi.

Ikke desto mindre skrumpede neandertalernes udbredelse, efterhånden som homo sapiens bredte sig i Europa. De sidste neandertalere uddøde på Gibraltar for omkring 39.000 år siden. Homo sapiens klarede sig til gengæld rigtig godt set med de evolutionære briller – i det mindste indtil nu. ■

Der var højt til loftet, men formentlig også lidt foddoldt i grotten i Bacho Kiro, hvor vores forfædre levede for måske hele 47.000 år siden.

Få ord om **FORSKERES** **YTRINGSFRIHED** i betænkning

Det glæder eksperter, at Ytringsfrihedskommissionens betænkning har et afsnit om forskningsfrihed, men det skuffer, at forskeres ytringsfrihed ikke bliver grundigt behandlet. "Vi kunne have været mere i dybden med de her spørgsmål", erkender medlem af kommissionen.

Efter to et halvt år er Ytringsfrihedskommissionens betænkning kommet til verden. Et digert værk på 870 sider, der gennemgår, diskuterer og definerer ytringsfriheden i Danmark.

I den forbindelse får forskningen også sin lille del af kommissionens opmærksomhed. Et afsnit med titlen "Forskningsfrihed" omtaler de to meget omtalte sager "Gyllegate" og "Oksekødsrapporten", og kommissionen udtaler på baggrund af de to sager, at "der er grund til bekymring", da sagerne efterlader "pletter på universiteternes ry, og de kan derfor mere generelt og grundlæggende skade

offentlighedens tiltro til forskningen", som det hedder.

Ud over de dobbelte mundkurve er der imidlertid ikke meget, der handler om forskeres ytringsfrihed. Den helt aktuelle sag om AU-professor Stieg Markager, der er blevet sagsøgt af interesseorganisationen Bæredygtigt Landbrug for ærekrænkelser, bliver ikke nævnt. Det gør heller ikke den tidligere meget omtalte sag om KU-professor Marlene Wind, der i 2011 kom i politisk stormvejr efter at have udtalt sig i kritiske vendinger om DF's grænsepolitik.

Og det ærgrer flere forskere, der beskæftiger sig med spørgsmålet om ytringsfrihed.

"Det ville have styrket

betænkningen, hvis de var gået ind og havde behandlet nogle af de sager og udtalt sig om dem. Deres indgang er informationsfrihed, som skal sikre, at information flyder ud i samfundet, og det er også relevant. Men forskeres pligt til at deltage i den offentlige debat og deres ret til at kritisere for eksempel ledelsen internt på institutionerne, det hører også med. Men det diskuteres ikke", siger Heine Andersen, professor emeritus og blandt andet forfatter til bogen "Forskningsfrihed".

Han er dog glad for, at der – i det mindste – blev plads til et afsnit om forskningsfrihed i betænkningen.

Hvad er faglighedens rammer?

Betænkningen kommer kort ind på forskeres optræden i medierne og nævner, at der ikke altid er en klar deklaration af, hvornår en forsker udtaler sig som sådan. I sine anbefalinger skriver kommissionen derfor, at "forskere, når de optræder i medierne i den kapacitet, bør være opmærksomme på at holde sig inden for deres faglighedens rammer".

Men hvad er ens faglighedens rammer? Det kan være svært at afgrænse, bemærker Heine Andersen.

"Som eksempel var der en diskussion om et klimaopråb i medierne underskrevet af 300 danske forskere. Nogle havde så bemærket, at der både var politologer og sociologer og så videre blandt underskriverne, og det var jo ikke klimaforskere. Men synspunktet var noget vrøvl, for selvfølgelig er der både sociologiske og politologiske aspekter af klimaudviklingen", siger han.

Han havde til gengæld gerne set, at kommissionen havde brugt betænkningen til at gentage en afgørelse omkring forskeres rolle i den offentlige debat, som ombudsmanden udtalte i en sag

Vi ved for lidt om presset på forskningsfriheden, siger lektor Rasmus Willig, der efterlyser en løbende undersøgelse af spørgsmålet.

i 2005. Her nævnte ombudsmanden nemlig tre roller, forskeren kan ytre sig i: som forsker på institutionens vegne, som forsker på egne vegne og endelig som privatperson.

“Det er en vigtig afgørelse, man ofte glemmer. Den er heller ikke med i Justitsministeriets vejledning om offentligt ansattes ytringsfrihed, som kun sonderer mellem at udtale sig som privatperson eller på institutionens vegne. Det er jo mere relevant for embedsmænd, men den kategori, der gælder for forskere, har man glemt”.

Vidtgående udstrakt ytringsfrihed

Lektor ved RUC Rasmus Willig, der forsker i ytringsfrihed for offentligt ansatte, savner også, at kommissionen var gået grundigere ind i definitionen af forskeres ytringsfrihed.

“Den tredelte mulighed for at ytre sig – som privatperson, som forsker på institutionens vegne og som forsker på egne vegne – fortæller i princippet, at forskere har en vidtgående udstrakt ytringsfrihed. Og når det ikke optræder i betænkningen, bliver man bekymret for, at det kan blive glemt eller indskrænket. Vi har ikke en særlig præcis definition eller praksis på området. Og alene det, at der er tvivl, kan lede til en usikkerhed, der gør, at forskere holder sig tilbage fra at ytre sig”, siger han.

Rasmus Willig er som Heine Andersen glad for, at der overhovedet blev plads til temaet forskningsfrihed i betænkningen. Men han savner diskussionen af en faktor, som i hans øjne er meget afgørende for forskeres lyst til at markere sig i offentligheden: de mange løse ansættelser.

“Vi kan have en stærk begrundet mistanke om, at forskningsfriheden er afhængig af ansættelsesforholdet. For hvis man ikke er sikker i sin ansættelse, kan vi med rimelighed antage, at man vil være mere forsigtig med ytringer og i en position, hvor det er sværere at sige fra”, fortæller Rasmus Willig.

Han henviser til et studie, han har gennemført med forskerkollegaen Anders Ejrnæs, der viser, at der er en sammenhæng mellem oplevet usikkerhed, stress og selvcensur.

“Håber inderligt, at det ikke findes”

Ytringsfrihedskommissionen har haft tidligere nationalbankdirektør Nils

Bernstein som formand og bestod derudover af ti personer, herunder tre fra forskningsverdenen: KU-professor i jura Jens Elo Rytter, AU-professor i politologi Rune Stubager og tidligere dekan ved AU Bodil Due.

Rune Stubager fortæller, at spørgsmålet om ansættelsesforholdets betydning for ytringsfriheden ikke har været diskuteret.

“Det er heller ikke noget, jeg personligt har oplevet som en udfordring, så jeg er lidt i tvivl ... Hvis han mener, at nogle kan være bange for at ytre sig om deres forskning, fordi det kan være ubekvem for deres arbejdsgivere, så håber jeg inderligt, at det ikke findes. Det vil jeg meget gerne se eksempler på, for jeg har svært ved at tro, at det er et udbredt fænomen for offentligt ansatte forskere”, siger Rune Stubager.

Han tror mere på, at forskere – særligt løstansatte – kan være tilbageholdende med intern kritik, for eksempel af ledelsen.

“Der tror jeg ikke, der er forskel på universiteter og andre offentlige arbejdspladser – nogle er bange for at kritisere ledelsen”.

Uden for rammen

Der står meget lidt om forskeres ytringsfrihed. Hvorfor er sager som Stiig Markager og Marlene Wind ikke nævnt?

“Det er rigtigt, det står der ikke noget eksplicit om. Jeg ved ikke, om der er et generelt pres på forskere, der udtaler sig i medierne. Og sagerne, du nævner, er lidt forskellige. I Stiig Markagers sag forekommer kritikken mod ham at være uberettiget, og han får også opbakning af AU. I Marlene Winds tilfælde havde hendes udtalelser mere karakter af politiske indlæg end forskningsformidling. Vi har faktisk en passage om det: Forskere skal være opmærksomme på at holde sig inden for deres fagligheds rammer. Min personlige opfattelse var, at det ikke var det, hun gjorde”.

Men faglighedens rammer – hvordan definerer man dem?

“Det er da heller ikke så nemt som at knipse med fingrene, det er jeg helt med på. Men hvis man som forsker vil påberåbe sig en særlig autoritet i

offentligheden, så har man et ansvar for at holde sig til det, man med rimelighed kan sige, man har en faglig indsigt i, og omvendt klart markere, hvornår man spekulerer”.

Har forskere en udstrakt ytringsfrihed?

“Tja, det er et godt spørgsmål. Det er ikke noget, vi har diskuteret. Men ifølge lovgivningen har vi det vel ikke for nuværende. Der kan være gode argumenter for det. Men jeg er lidt usikker på, om der er behov for mere, end der

står i betænkningen om offentligt ansattes ytringsfrihed”.

Hvilke argumenter?

“At forskere sidder inde med viden, hvor det er vigtigt, at den kan stilles til rådighed for befolkningen så umiddelbart og

uhindret som muligt. Omvendt skal forskere jo ikke have lov til at komme med injurier eller bryde eksempelvis racismeparagraffen”.

Behov for løbende undersøgelse

Den tredelte ytringsmulighed, som Heine Andersen henviser til, var ifølge Rune Stubager ikke oppe i kommissionens diskussioner.

“Vi havde et meget omfattende kommissorium og i forhold til det et meget lille sekretariat. Jeg synes fint, vi kunne have været mere i dybden med de her spørgsmål. Det havde været helt på sin plads, men der var mange ting på dagsordenen”.

Kommissionen afslutter sine anbefalinger om forskningsfrihed med en generel opfordring til “en samlet vurdering af, hvordan forsknings-, informations- og ytringsfriheden kan styrkes til gavn for den enkelte forsker, forskningsinstitutionernes renommé og i sidste ende det danske demokrati”.

Og den anbefaling kan Rasmus Willig supplere med en konkret opfordring.

“Vi har behov for en undersøgelse af, hvordan forskerne oplever forskningsfriheden. Det kunne være årligt eller hver andet år i en årrække, gennemført af de otte universiteter i fællesskab. Den juridiske diskussion er interessant i sig selv, men så længe den står alene, får vi aldrig greb om problemet og problemets omfang”. ■

Skærmundervisning skal **skæres ud i pap**

Når undervisningen foregår via en skærm, er det ekstra vigtigt med metakommunikation, så tilhørerne nemt kan følge med, fortæller retoriker, som også anbefaler at skrue op for underholdningsfaktoren: "Man skal give den mere kul, for kameraet tager 20 procent af karismaen".

"Sig, hvad du vil sige – Sig det – Sig, hvad du har sagt". Sådan lyder en af retorikkens grundregler. Og selv om de retoriske kneb ofte har deres udspring blandt oldtidens vise mænd, er dette råd faktisk højaktuelt. Metakommunikation er nemlig ekstra vigtig, når man skal formidle ting i onlineundervisning.

Det fortæller Kasper Morten Kent fra firmaet Rhetor, der underviser i og rådgiver om retorik, blandt andet i forbindelse med onlineundervisning.

"Det er altid vigtigt at have styr på sit "hvorfor". Men når det handler om at undervise fra skærm til skærm, er det vigtigere end nogensinde, at modtageren ved, hvorfor man er til stede. Hvad skal man bruge det her til? Hvad er udbyttet, for eksempel læringsudbyttet?" siger han.

Studerende i et klasserum eller auditorium kan være svære nok at holde i ave. Men når de sidder derhjemme, og man skal konkurrere om opmærksomheden med fjernsyn, kæreste eller små børn, er det for alvor en kamp.

"Min egen erfaring er, at der skal mere til at suge opmærksomheden til sig. Det er så dejligt uforpligtende af sidde derhjemme, og der er en masse muligheder for at blive distraheret, når man sidder ved computeren – så bimler og bamler Facebook eller noget andet, og det er en forstyrrende faktor for mange. Derfor er det særligt vigtigt for motivationen, at man fra starten ved: Hvorfor skal vi det her? Hvorfor er det så vigtigt?"

Struktur kan aldrig blive for tydelig

Det med metakommunikationen er ikke kun noget, man skal bruge til at

Giv den mere kul, for kameraet tager 20 procent af karismaen, lyder et råd til onlineunderviserne.

indlede med. Den kan køre hele tiden ved siden af den faglige fortælling.

"Man skal have en soleklar struktur på sin undervisning. Og så er det godt at kommunikere undervejs: Nu er vi her i strukturen, her kommer hovedargumentet og så videre. Når man kun har kontakten gennem en skærm, er det vigtigt for lytteren at vide: Hvor er vi, og hvor lang tid skal vi koncentrere os endnu? Og det gør også, at hvis man som modtager lige falder ud og kommer tilbage, så vil man hurtigt kunne orientere sig og finde tilbage", siger Kasper Morten Kent.

Det lyder ikke så elegant, at man med jævne mellemrum skal skære ud i pap, hvad man siger, og hvorfor man siger det. Tager det ikke noget sjæl ud af forelæsningsen?

"Ja, det kan lyde enormt instrumentelt og mekanisk, det anerkender jeg. Men i praksis er der aldrig nogen, der brokker sig over, at strukturen er for

klar. Jeg mener ikke, at man mister noget ved at forklare: I dag skal vi tale om Foucault, først skal vi tale om hans forfatterskab, så magten, så hans senere periode. Tag publikum i hånden og hjælp dem. Det vil de bare opfatte som veltalendehed og klar kommunikation", siger han.

Plads til sidespring

Under en fysisk forelæsnings eller undervisning kan der nemt opstå sidespring, hvor man kommer til at diskutere detaljer eller beslægtede spørgsmål. Er der plads til dem i en stram onlinestruktur?

"Det skal der være plads til. Men igen handler det om at metakommunikere, at man gerne vil have spørgsmål, og at der er tid til at bruge fem minutter her og der på diskussioner. Som underviser skal man prøve at opdyrke en kultur for den måde, undervisningen foregår på. Og her kan man også tale om, hvilke forventninger man har til modtagerne,

også praktiske forhold, eksempelvis at de skal have tændt kameraerne, at de skal have mikrofonlyd på eller af”.

Men det kræver lidt tålmodighed, fastslår Kasper Morten Kent. Både lærere og studerende skal have tid til at finde deres nye roller og finde ud af, hvordan det fungerer bedst.

Når man den samme mængde stof, når man samtidig skal bruge tid på løbende at meta-deklarere undervisningen?

“Min tese er, at man godt kan nå det samme, fordi man vinder noget på nogle andre planer. Tværtimod oplever jeg, at folk generelt bruger færre ord, hvilket faktisk gør tingene klarere. Det er ikke noget, jeg har undersøgt empirisk, men sådan oplever jeg det nogle gange – det bliver kortere og klarere”.

Visuel variation

Når undervisningen foregår i et auditorium, er det ofte med PowerPoint-præsentationer som et centralt element. De senere år er PowerPoint dog blevet mere og mere udskældt som pædagogisk hjælpemiddel, og advarslen gælder i høj grad også, når det handler om onlineundervisning, siger Kasper Morten Kent.

“Uanset om det er et digitalt eller normalt oplæg, vil jeg fraråde, at man bruger PowerPoint til at styre forløbet. Særligt de lange tekstslides har aldrig gjort noget godt. Der sker det, at folk tænker: Ha, jeg kan læse hurtigere, end du kan tale. Og så glemmer de at høre efter”, forklarer han.

Til gengæld kan det være en god ide at bruge illustrationer og andre visuelle elementer i onlineundervisningen,

Det kan godt føles mærkeligt at stå alene på sit hjemmekontor og fægte med armene foran webkameraet, men det virker for tilhørerne, siger retoriker Kasper Morten Kent.

simpelthen for at skabe variation og stimulere tilhørernes sanser på flere måder.

“Det, der virker godt i præsentationsteknik, er det dynamiske. Det kan være dynamisk fremførelse – at man siger noget højere eller lavere. Det kan være, at underviseren først står op, så ser man en illustration, så en video. Afvekslinger og dynamik virker rigtig godt. Det er kedeligt at sidde og se på en lærer en hel time. Så hvis man kan skabe nogle skift i undervisningen, er det en god ide”.

Men variationen kan også komme gennem lærerens egen ageren.

“Man skal være sig selv, men skrue op for engagementsknappen og vise sin passion. Få gestikken og kropssproget med”, siger Kasper Morten Kent.

Op at stå

Lige præcis kropssproget er noget, man sjældent får med, når læreren bliver reduceret til et “talking head” i et skærbillede. Men sådan behøver det ikke at være. Kameravinkel og perspektiv er noget, man også med fordel kan arbejde med som forberedelse.

“Stil dig op, stå i en god position på gulvet, tråd nogle skridt tilbage, så man kan se for eksempel fra bæltet og op. Så har man overkroppen fri og kan formidle og bruge hænderne understøttende og aktivt. Jeg er selv godt hjulpet med at komme op at stå, når jeg underviser, så jeg har sat min computer op på en stak bøger for at få en god kameravinkel”.

Og hvis man ikke har lyst eller mulighed for en stående undervisning, så må ansigtet lægges i de rette folder.

“Så bliver det mimik og øjenkontakt, som betyder noget. Man skal give den mere kul, for kameraet tager 20 procent af karismaen. Og hvis man er vant til at fylde lune jokes i sine forelæsninger, så bliv ved med det”, siger Kasper Morten Kent.

Skal der ikke lidt overvinding til at kaste sig ud i sådan en performance, når man sidder helt alene i et kontor?

“Helt sikkert. Det føles lidt mærkeligt at sende så meget energi ud i et rum, hvor man er helt alene. Det er svært for os, der skal formidle på en ny måde, men det er en gave til dem, der sidder og følger det på deres pc. Gør man nogle af de her ting, så kommer man bedre igennem”. ■

SÅDAN LAVER DU LÆKKER STREAMING

Hvis man skal gennemføre en vellykket undervisning eller på anden måde kommunikere ved hjælp af onlinevideo, er god lyd og et godt videobillede naturligvis vigtige faktorer. Og selv om man kan klare sig med indbyggede kameraer og mikrofoner i skærme og bærbare computere, findes der oplagte og relativt billige måder at optimere “hjemmestudiet” på.

1. Bedre billede

Et eksternt webcamera vil som regel have en bedre billedkvalitet end de indbyggede webcams. De har yderligere den fordel, at de kan placeres frit, så man kan eksperimentere med den vinkel, man gerne vil optages fra.

Et alternativ er at bruge mobiltelefonen, der også tit har et kamera med bedre kvalitet end de indbyggede webcams. Her er det naturligvis praktisk at have en form for holder, så mobilkameraet står stabilt og i den rigtige vinkel.

Mange vil imidlertid kunne få et billede af virkelig høj kvalitet ved at bruge et traditionelt digitalkamera, som forbindes til computeren, til videostreamingen. Til det formål findes software som eksempelvis SparkoCam, der kan bruges til at integrere spejlflekskameraer fra Canon og Nikon i et streamingsetup.

2. Bedre lyd

Hvad angår mikrofonen er det i princippet det samme, der gælder, som for kameraet: Man kan klare sig med de indbyggede, men der kan nemt hentes bedre kvalitet gennem separate mikrofoner.

Den mest oplagte løsning er naturligvis de traditionelle headsetts eller alternativt en såkaldt “lavalier”-mikrofon – også kaldet knaphulsmikrofon, fordi den kan sidde diskret ved et knaphul eller ved skjorteflippen. En anden løsning igen er en ekstern bordmikrofon eller måske ligefrem en mikrofon, man har monteret i et stativ.

3. Bedre lys

Et godt lys er afgørende for et pænt videobillede. Den nemmeste og ofte bedste løsning er at bruge dagslyset fra et vindue. Lyset skal helst komme forfra, så ens ansigt oplyses. Hvis solen skinner, kan det være en fordel med nogle hvide gardiner for at undgå overbelysning og markante skygger.

Man kan også anskaffe sig LED-lamper på stativ, der er beregnet til at oplyse et videobillede, og endelig kan man naturligvis også bruge almindelig loftsbelysning, standerlamper, og hvad man ellers kan finde.

(Kilde: Computerworld m.fl.)

Louise udforsker vejen til **billigere medicin**

Der er milliarder at spare ved at udskifte biologisk medicin med de billigere biosimilære lægemidler, men potentialet er stadig ikke udnyttet fuldt ud, siger Louise C. Druedahl, hvis ph.d.-projekt handler om feltets muligheder og udfordringer.

LINDAU NOBEL LAUREATE MEETING

2021 bliver året, hvor Louise C. Druedahl efter planen forsvarer sin ph.d.-afhandling. Men for hende kommer året også til at byde på en anden videnskabelig oplevelse af de helt sjældne. Hun er nemlig som en af kun tre danskere blevet inviteret – optaget – til at deltage i Lindau Nobel Laureate Meeting. Den årlige begivenhed samler 600 talentfulde naturvidenskabelige og medicinske forskere fra hele verden i byen Lindau i Bayern, hvor de sammen med 30-40 nobelprismodtagere skal udveksle viden, erfaringer og ideer på tværs af videnskaber, kulturer og aldersskel.

Arrangementet har været afholdt siden 1951, og næste års møde bliver således nummer 70 i rækken. Det strækker sig over en uge og indeholder en række forskellige seancer, blandt andet en såkaldt Laureate Lunch, hvor grupper med ti unge forskere spiser frokost med en nobelprismodtager på en lokal restaurant i Lindau.

Louise C. Druedahl blev først indstillet til at deltage, hvorefter hun selv skulle sende en ansøgning, og her var hun altså en af tre danskere, der i sidste ende blev indbudt.

Sundhedsvæsenet bruger hvert år enorme summer på medicin, der skal udvikles og testes gennem kostbare processer. Derfor er der mange penge at spare for samfundet, når de medicinske patenter udløber, og det bliver muligt for konkurrerende producenter at fremstille kopimedicin på baggrund af de originale produkter.

En særlig gren på medicintræet er de biologiske lægemidler, der er fremstillet af et biologisk materiale eller ved hjælp af genteknologiske metoder. Også denne type medicin kan, når patenterne udløber, erstattes med billigere produkter – såkaldte biosimilære lægemidler.

Indførelsen af biosimilære lægemidler er dog stadig et forholdsvis nyt fænomen. Derfor er Louise C. Druedahl i sit ph.d.-projekt ved Institut for

Farmaci ved KU i gang med at kaste lys over processen fra udvikling af denne medicin, til den tages i brug.

“Brugen af biologiske lægemidler er steget meget, og de er ret dyre. Så biosimilære lægemidler har et stort potentiale for at kunne aflaste vores sundhedsøkonomi”, fortæller hun.

200 millioner sparet på et produkt

Et eksempel på et biologisk lægemiddel, der er blevet udskiftet med et biosimilært, er Infliximab, der bruges mod blandt andet leddegigt og psoriasis. Det blev lanceret i præparatet Remicade. Men da patentet i 2015 udløb, kom det billigere præparat Remsima på banen. Det betød ifølge en forskningsartikel, at sundhedsvæsenets udgifter til den type medicin faldt med omkring 200 millioner kroner på et år.

Men overordnet set kunne de samfundsmæssige besparelser faktisk være endnu større, vurderer Louise C. Druedahl.

“Problemet er, at biologiske lægemidler er sværere at fremstille. Det betyder, at teknikkerne koster meget mere, og færre har kompetencen, så det er sværere at få en konkurrence, som giver de lave priser, vi kunne ønske os i samfundet. Det virker, som om der er et potentiale, der ikke er helt udnyttet”, fortæller hun.

Et af de spørgsmål, hun beskæftiger sig med i sit projekt, er grunden til, at biosimilære lægemidler er relativt dyre.

“Ved at snakke med lægemiddelmyndigheder og forskellige medicinalvirksomheder har jeg undersøgt de udfordringer, der er med at udvikle den her type medicin, for eksempel om det er teknisk-videnskabelige eller juridiske ting, der spiller ind”, siger hun.

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

Hvem: Louise C. Druedahl, cand. pharm.

Hvad: Det forandrende regulatoriske landskab for biosimilære lægemidler fra forskellige perspektiver.

Hvor: Institut for Farmaci, KU.

Hvorfor: Med udvikling af biosimilære lægemidler kan der komme konkurrence og prisfald på biologiske lægemidler. Projektet undersøger muligheder og udfordringer for dette ifølge lægemiddelmyndigheder, medicinalfirmaer, læger og patienter, blandt andet om udviklingen hæmmes af patenter og forretningshæmmeligheder, som beskytter originalproduktet.

Farmaci og samfundsvidenskab

Selv om vi som samfund gerne ser så lave medicinpriser som overhovedet muligt, er vi samtidig ikke tjent med, at det bliver urentabelt at producere medicinen.

“Hvis vi fik mere konkurrence, hvor priserne faldt meget, ville det virke godt i en kort periode. Men det vigtige er, at hvis firmaer ikke tjener nok til at vedligeholde produktion, kunne vi ende i en situation, hvor det ikke er muligt at fremstille medicinen. Så det er virkelig en balancegang. Mit indtryk er, at det er udviklingen, der er dyr. Og så er spørgsmålet, hvordan man får nedbragt udgifterne”.

Louise C. Druedahl er kandidat i farmaci fra KU, og det var hendes interesse for kemi, der fik hende til at søge ind på det farmaceutiske studie. Men hendes ph.d.-projekt er i høj grad en tværfaglig øvelse, hvor der skal fiskes i den samfundsvidenskabelige værktøjskasse, blandt andet i forhold til at udrede den omfattende jura, der omgiver det medicinske område.

“Fra mit speciale, som handlede om unges brug af ADHD-medicin, har jeg en del erfaring med at gennemføre interview. Og så synes jeg, at jeg har en stor fordel i at have farmaci som baggrund, fordi det gør, at jeg forstår de naturvidenskabelige og tekniske aspekter ved de her lægemidler. Det juridiske er nyt for mig, så jeg har brugt min juravejleder rigtig meget. Men præmissen, når man arbejder tværvideenskabeligt, er jo, at man ikke er ekspert på alle områder”. ■

KAN IKKE FÅ HANDICAPHJÆLP MED TIL UDLANDET

Havde det været op til kommunen og sociallovgivningen, havde Louise C. Druedahl ikke kunnet gennemføre sit udlandsophold på Harvard. Kun ved hjælp af ekstra legater kunne hun få den hjælp, hendes muskelsygdom kræver.

Som en del af sin ph.d.-ansættelse har Louise C. Druedahl haft et forskningsophold på Harvard Medical School, blandt andet med penge fra et EliteForsk-rejsestipendium. Men selv om udlandsopholdet er en obligatorisk del af ph.d.-uddannelsen, var det en kamp for hende overhovedet at komme af sted.

Louise C. Druedahl er nemlig kørestolsbruger på grund af en muskelsygdom, hvilket gør, at hun har brug for hjælp til at komme rundt og til praktiske opgaver. Den handicaphjælp er hun sikret gennem den danske lovgivning, men ikke i udlandet. Er man væk længere end en måned, skal man søge kommunen om lov, hvilket man bestemte ikke kan regne med at få. For Louise C. Druedahl lykkedes det kun at få en lille del af støtten.

“Jeg havde 3-4 måneder sidste år, hvor jeg ikke lavede andet end at prøve at forberede mit udlandsophold. Jeg søgte og fik afslag og klagede til Ankestyrelsen. Men der er et hul mellem sociallovgivningen, beskæftigelseslovgivningen og så det ønske, der er om, at man tager til udlandet for at dygtiggøre sig”.

Myndigheder trækker i forskellige retninger

Situationen virker paradoks. Mens den ene myndighed – Uddannelses- og Forskningsministeriet – præmierer Louise C. Druedahl og støtter hendes udlandsophold, så modarbejdes hun af andre myndigheder – kommunen og Ankestyrelsen, som ikke vil give hende dispensation.

“Det er jo lidt mærkeligt. Ud fra et samfundsperspektiv vil man gerne have, at vi forskere tager til udlandet, dygtiggør os, skaber et godt forskningsnetværk. Men det kan man altså bare ikke gøre, hvis man har brug for hjælp, i det omfang jeg har. Der er ting, jeg ikke kan flytte og løfte på grund af min sygdom, og derfor har jeg brug for en hjælper. Så er der også en praktisk ting som min kørestol, som er et hjælpemiddel, jeg

egentlig skal aflevere, hvis jeg er længere tid i udlandet”, fortæller hun.

Det lykkedes ikke desto mindre Louise C. Druedahl at gennemføre sit ophold på Harvard, blandt andet på grund af flere store legater, hun fik.

Men oplevelsen har skabt en bekymring hos hende for fremtiden. Hun vil nemlig gerne fortsætte og forfølge en karriere inden for forskningsverdenen. Og her er udlandserfaring en afgørende faktor.

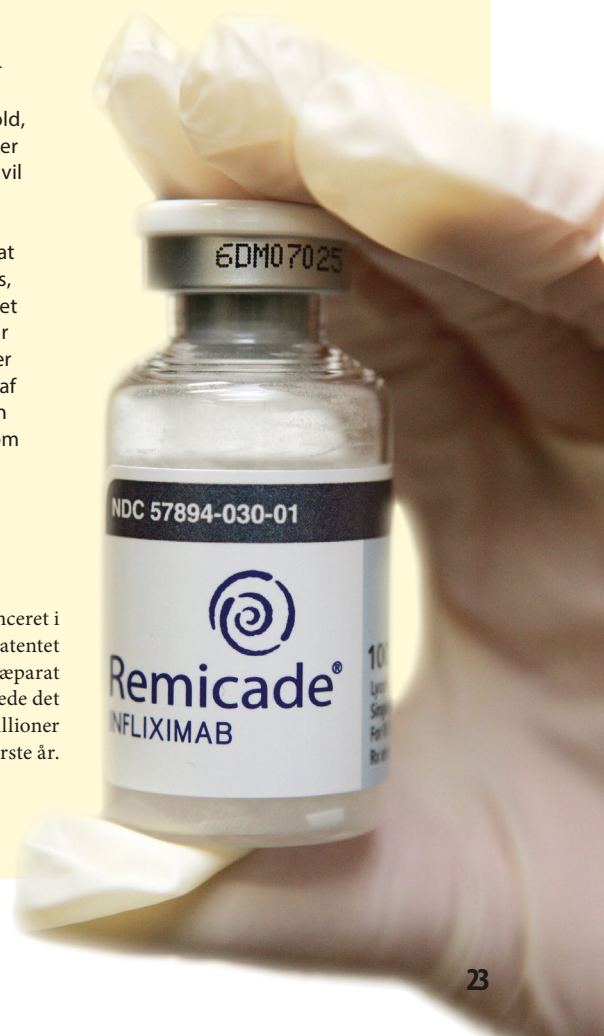
“Det skal kunne lade sig gøre”

“Jeg kan også forstå, at det er nemmere at få en fast stilling, hvis man har været i udlandet. Men det ser svært ud for mig. Det har været en kamp for mig overhovedet at komme af sted, så jeg har svært ved at forestille mig, at der skulle være nogen muligheder, hvis det er i lang tid. Og det er ærgerligt, også fordi jeg har et rigtig godt samarbejde med mine kolleger i Boston”.

Det får dog ikke Louise C. Druedahl til at opgave drømmen om en forskerkarriere. Hun håber i stedet at kunne fortsætte i Danmark efter ph.d.-afslutningen, eksempelvis i en postdocstilling.

“Jeg bliver lidt stædig og tænker, at det skal kunne lade sig gøre. Og i og med at jeg har fået EliteForsk-rejsestipendium og er blevet inviteret til Lindau Nobel Laureate Meeting, synes jeg også, jeg har fået en vis anerkendelse af, at jeg har noget at byde ind med”. ■

Infliximab-medicinen blev lanceret i præparatet Remicade. Men da patentet i 2015 udløb, kom det billigere præparat Remsima på banen. Det sparede det danske sundhedsvæsen for 200 millioner kroner alene det første år.

Beretningen om en historiefejde og en afvist afhandling

Markus Hedemann mener, at han fik afvist sin doktorafhandling, fordi hans tese brød med vedtagne sandheder og konventioner, der blev anset for uantastbare af de førende forskere inden for hans område. Afhandlingen er efterfølgende blevet til en anmelderrost bog.

“**H**istorien findes ikke; kun historikere” (“il n’y a pas l’Histoire, il y a des historiens”). Ingen har udtrykt bedre end den franske historiker Lucien Febvre (1878-1956) med det ovennævnte citat, at historien er til konstant diskussion.

Ikke blot besættelses- og koldkrigshistorien er en slagmark, men så sandelig også når det gælder ældre tiders historie, kan man være uheldig at løbe ind i vedtagne sandheder og konventioner, der anses for så uantastbare, at man uden videre kan bruge dem i afvisningen af udfordrende synspunkter.

Blandt nogle historikere trives den opfattelse, at alt, hvad vore ærværdige forgængere har publiceret, er mere eller mindre helligt.

Billedligt står vi således på skuldrene af de gamle kæmper, og hele erkendelsesprocessen kan opfattes i analogi med en menneskepyramide, hvor hver generation stiller sig på skuldrene af den foregående for således “at kunne få et endnu bedre udsyn ud over historiens vidtstrakte ocean”. Denne betragtningsmåde finder jeg mildest talt problematisk. Selvfølgelig står vi alle sammen i en form for gæld til vores forgængere; men problemet

med erkendelsesprocessen som menneskepyramide er, at den giver meget lidt rum for dialog og diskussion. Nye erkendelser bliver derimod et spørgsmål om at kombinere og variere, hvad der allerede er blevet skrevet og vedtaget. En uheldig konsekvens heraf er, at historiedisciplinen langsomt, men sikkert bliver løsrevet fra kilderne: Når de nu en gang er blevet autoritativt tolket, er der jo ikke grund til at se på dem igen, vel?

Menneskepyramidens store indflydelse er en kendsgerning, som jeg fik at føle, efter at jeg den 9. maj 2016 havde indleveret en afhandling ved Aarhus Universitets Arts med titlen “Danmark, hertugdømmet Slesvig og Kalmarunionen 1404-1448 – konflikt og konsekvens”. Formålet var at erhverve den filosofiske doktorgrad. Afhandlingen skyldtes først og fremmest en fundamental undren over, at kampen imellem den danske kongemagt og holstenerne i første tredjedel af 1400-tallet har været så relativt underbelyst, og at kampen, som nok så meget var juridisk, hidtil blandt skandinaviske historikere mest har haft status som en slags irriterende udenrigspolitisk appendix til den såkaldte Kalmarunion. Det er

sigende, at kampen var faldet stort set helt ud af DR’s danmarkshistorie.

I det sene efterår 2016 fik jeg meddelelse om, at Arts havde nedsat et bedømmelsesudvalg, efter at afhandlingen var blevet screenet og fundet egnet til bedømmelse. Det så fornuftigt ud. Stort var chokket derfor, da der 17. august 2017 indfandt sig en indstilling, i hvilken bedømmelsesudvalget afviste, at afhandlingen kunne antages til forsvaret. Indstillingen var besynderligt nok temmelig anerkendende på væsentlige felter, men tog i særlig grad anstød af to forhold, der gik imod gængse konventioner og vedtægter ang. opfattelsen af Margretes og Erik af Pommerns regeringsudøvelse: Det drejede sig for det første om afhandlingens argumentation for, at de mange juridiske dokumenter i forbindelse med kampen om Slesvig pegede på realiseringen af en dynastisk arvelighedsideologi under Margrete og kong Erik, der imidlertid udmærket kunne co-eksistere med Danmarks og Sveriges traditionelle status som valgkongedømmer; noget sådant var ifølge udvalget helt umuligt.

For det andet afviste bedømmelsesudvalget under henvisning til “international forskning i identiteter

og protonationalisme” afhandlingens argumentation for det paradoksale forhold, at Margretes og Eriks kongemagt nok var centralistisk og autokratisk, men at der ikke var noget forsøg på at skabe en nordisk enhed ud af rigerne Danmark, Sverige og Norge. Forfatterne til denne “internationale forskning” blev imidlertid ikke specificeret.

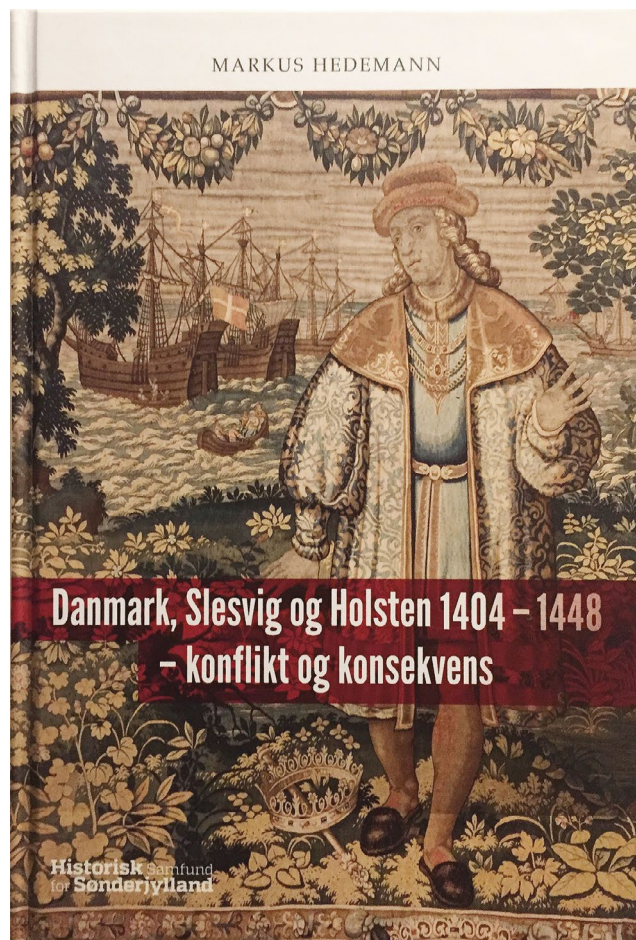
Udvalget ville endvidere ikke anerkende afhandlingens formulering af begrebet ekspansiv kongemagt, hvorved Margretes og Eriks regeringsudøvelse kan karakteriseres, og i forhold til hvilket et modbillede i skikkelse af en rigsrådskontrolleret kongemagt indfandt sig i 1440 med Christoffer af Bayern. Dette modbillede nåede et højdepunkt, da hertug Adolf 8. af Slesvig placerede sin nevø Chr. 1 på den danske trone i 1448.

Jeg konkluderede i min partshøring, at bedømmelsesudvalget var åbenlyst forudindtaget, at udvalget uden videre affejede konklusioner uden hensyntagen til den bagvedliggende argumentation, at i de tilfælde, hvor udvalget bevægede sig ind i en konkret diskussion om kilder og metode, var der tale om fait accomplis grundet i traditionelle konventioner, og at udvalgets indstilling i øvrigt var præget af et bemærkelsesværdigt fravær af konkrete henvisninger til den litteratur, hvis manglende inddragelse i udvalgets optik var afgørende for at lade afhandlingen falde.

Et svar indfandt sig fra bedømmelsesudvalget 23. oktober 2017. Svaret var temmelig besynderligt, i og med at det sådan set anerkendte pointerne i min partshøring, men uden videre fastholdt, at afhandlingen ikke var på doktorniveau. Svaret mindede således mest om et “men alligevel”. Naturligvis formet i uantastelig akademisk fraseologi.

Samtidig med bedømmelsesudvalgets ikkesvar kom den endelige myndighedsafgørelse fra dekanen ved Aarhus Universitets Arts, der fastholdt afvisningen. Det forekom besynderligt, at dekanen ikke kunne/ville anerkende, at bedømmelsesudvalgets indstilling var præget af åbenlys subjektivitet og således direkte tilsidesættelse af normale akademiske standarder, hvorfor i det mindste et udvidet bedømmelsesudvalg burde være blevet nedsat, sådan som bekendtgørelsen giver mulighed for.

Markus Hedemanns afviste afhandling er blevet udgivet som bog i en let forkortet udgave.

Jeg har følt mig helt retsløs i processen. Da jeg i sin tid indsendte min partshøring, var det mere end forventeligt, at bedømmelsesudvalget afviste den. Dekanens endelige afgørelse kan jeg imidlertid dårligt opfatte som andet end en ekspedition, der i et og alt efterkom bedømmelsesudvalget uden skyggen af selvstændig stillingtagen. I sagens natur var jeg desperat og indklagede afgørelsen for Ombudsmanden, men trak klagen, da det ved et halvt mirakel lykkedes at få afhandlingen udgivet i let forkortet version hos Historisk Samfund for Sønderjylland. Det var trods alt bedre at bruge tid på at redde mine synspunkter end på en klageproces. Den bog, der kom ud af det, fik således titlen “Danmark, Slesvig og Holsten 1404-1448 – konflikt og konsekvens”, som udkom oktober 2018. Takket være en fantastisk kollegas initiativ blev bogen præsenteret 22. januar 2019 i Videnskabernes Selskab. I en tysk anmeldelse fra 20. maj samme år kan man læse, at det med bogen er lykkedes at tilvejebringe et vigtigt forskningsbidrag til konflikten om Slesvig, dennes

ideologiske baggrund og de med denne konflikt forbundne diplomatiske forhandlinger. Unægteligt behageligere end at blive beskyldt for at kolportere “bastante og udifferentierede påstande”. Jeg har skrevet to længere debatindlæg i Historisk Tidsskrift om de centrale punkter i afvisningen, i håb om at et eller flere medlemmer af bedømmelsesudvalget ville svare. Det er ikke sket. To af medlemmerne er sidenhen gået på pension, så man må gå ud fra, at det ikke er på grund af mangel på tid. ■

Indlægget har været forelagt formanden for bedømmelsesudvalget og dekanen på Arts.

Formanden oplyser, at han ikke har mulighed for at svare, da han er underlagt tavshedspligt i alle spørgsmål vedrørende bedømmelsen.

Dekanen svarer, at da der er tale om en konkret personsag, kan han ikke bidrage med en udtalelse eller andet i relation til det pågældende debatindlæg.

“Du har jo rigtige bøger med ...”

Nærmest umærkeligt er jeg blevet transformeret til en servil og innovativ edu-tech-atlet under coronakrisen. Men jeg savner de studerende og de upåagtede sociale dynamikker, der plejede at binde os sammen. Hvad blev der af alle de uplanlagte begivenheder, mennesker indgår i og kan antænde, når de bevæger sig frit på universitetet?

Forelæsningerne har jeg for længst optaget på min pc og sendt ud til de studerende i små pakker a 20-25 minutters varighed. Tre styks byder sig til på session 8 på det videnskabsteoretiske kursus på fjerde semester på Uddannelsesvidenskab på Aarhus Universitet: “Den fænomenologiske arv”, “Aktuel kropsfænomenologi” og “Kritik af fænomenologien”. Akkompagnerende læsevejledende spørgsmål har de også modtaget i god tid.

Nu tænder vi så for det virtuelle undervisningsrum. Jeg taler ud i intetheden, og kun ganske få af de studerende tænder for deres kameraer som talende ansigter. Det kan jeg bedst lide, men ikke forlange. Heldigvis er der mange af dem, der tør stille spørgsmål på skrift i højre side af skærmen.

En ubændig lyst fik mig til også at producere en bonusvideo uden for pensum med den fængende og samtidsdiagnostiske titel: “Coronakrisen i et videnskabsteoretisk perspektiv”. Hegel har nok hvisket mig i øret og ladet mig forstå, at det gælder om at bringe den mærkelige tid, vi lever i, på begreb. Smittende spørgsmål vælter frem: Hvordan vil en positivist, en hermeneutiker, en poststrukturalist, en begrebshistoriker, en fænomenolog tilgå coronakrisen? Hvad vil de forskellige tilgange ikke kunne se – endsige forstå? Betales indsigt altid med blindhed?

Undervisning online er bare ikke det samme som en forelæsning.

Savner de studerende

Med andre ord er jeg blevet genfødt som en nogenlunde ferm *edu-tech*-atlet; men ih, hvor jeg savner de studerende *in re*. Småsnakken i pauserne. Smilene, de flakkende blikke, de måbende ansigter, latteren ... Knitrende kridt på tavlen, alle mine opslåede bøger, der skal citeres fra – frokostpausen midtvejs. Hvad blev der af det levende universitet?

Normalt "spiller" jeg på stemningen i rummet, fornemmer, at der skal tages en rundgang mere omkring et vanskeligt begreb eller gives endnu et eksempel. Lader mig tiltale af resonansen, mens jeg "tvinges" til at ræsonnere lynhurtigt og gribes af blikkene i øjeblikket. Intellektualiteten *in spe* skal gødes fortløbende og med *fingerspitzgefühl*.

I det virtuelle rum er det derimod svært at vide, om de studerende er glade, medspillende eller indifferente. Samtalen risikerer at blive funktionaliseret. Vi beder dem om at slukke for mikrofonerne, hvis de ikke har noget at spørge om. De studerende gøres på én gang til høflige og afventende konsumenter og til strategiske, kalkulerende spørgere. Uventede og overraskende ud- og indfald udebliver. Det er blevet sværere at improvisere – såvel for dem som for mig. Livgivende drillerier, dobbeltbundne ironiske sentenser, erindringsladede

referencer til foregående kursusgange ... har hårde odds in virtu.

Kigger ind i kropsløse skærme

Efterhånden kan jeg ikke huske, hvad de hedder, og hvordan de ser ud, de studerende. Jeg ved heller ikke, om de er med, og (be)mærker ikke, om de får noget ud af alle mine bestræbelser på at agere behørigt i undtagelsestilstanden. Som af en ufrivillig, men heldigvis let aktivérbar hukommelseshammer rammes jeg af et dejligt udsagn fra en af de første rigtige kursusgange: "Du har jo rigtige bøger med ...", var der en studerende, der sagde. "Det er der ingen af de andre forelæsere, der har ...". Og da jeg aldrig bruger *PowerPoints* og altid slæber mig en pukkel til, da jeg ynder at have stabler af bøger med, så var jeg selvfølgelig beåret over opmærksomheden på min *altmodische* særhed.

Nu kigger vi bare ind i de kropsløse flade skærme. Jo flere skærme vi tænder og slukker for, jo færre timer med bøger og papir. Firkantede øjne og ondt i røven. Fordømte til kropsløs pseudointeraktion med knapper og flaksende tegn. Sansen for bevægelse er en by, der må ligge længere væk end Rusland.

Til gengæld betyder flere af de studerende mig, at det er velgørende at have mulighed for at kunne spole frem og tilbage i videoforelæsningserne i ro

og mag. En *on the spot*-forelæsning er i sagens natur mundtlig og forsvindende, og den fremstår ofte både autoritativ, anmassende og forførende. En videoforelæsning er derimod en blivende "ting", der kan gøres til genstand for gentagelse og i bedste tilfælde ægge til selvstændig og friere fortolkning.

Det kan til gengæld betyde, at vi risikerer at afskaffe os selv som lærere og undervisere. Hvis universiteterne skal levere 50 % af undervisningen på nettet fra efteråret 2020 (og måske for al fremtid ...), så har vi allerede gjort, hvad vi kan for at minimere – måske ligefrem overflodiggøre – os selv. Skånselsløst sarkastisk og sågar selvkritisk formuleret: Videoplysningens dialektik for fulde virtuelle gardiner!

Coronakrisen dræbte den sociale dynamik

Vi agerer som flinkeskolens forvoksede julemænd m/k; thi vi er hyperansvarlige, omstillingsparate og innovative akademikere. Og det er lige noget, en sparsommelig universitetsledelse kan bruge, når den fremover skal sikre, at der er god afstand mellem os på det genåbnede universitet, hvor der selvfølgelig ikke er plads til, at alle myldrer ind på én gang.

Det flugter også fint med, at ingen undervisere skal have ejerfølelser over kursusmoduler på universitetet, og at det vil være mest praktisk, fleksibelt og tilregneligt, hvis de ECTS-givende pakker er så genkendelige, standardiserede og forhåndscertificerede, at de i princippet kan leveres af rigtig mange af kollegerne. Idealet synes at være, at den universitetsansatte er let udskiftelig, og at kurserne skal kunne gentages, så alle får det samme. Transparente og gennemprøvede koncepter på masseuniversitetet gør alle trygge. Synlig læring i metermål.

Skulle man få lyst til at indtage ørneflugtens metaperspektiv og uden angst driste sig til at servere en hær af herlige fremmedord, så slog coronakrisen den dyrebare, uforlignelige, sociale, intergenerationelle, interkorporale og interkonnektive dynamik ihjel på universitetet. Det næsten alt for hjemløse og totalt forsvarsløse spørgsmål er, om det nogensinde vågner op til dåd igen? ■

RUC HAR FUNDET NY BESTYRELSESFORMAND

Roskilde Universitet har fundet afløseren for sin nuværende formand, Erik Jacobsen, der går af den 1. december i år 2020 efter to perioder (otte år) på posten, som derfor ikke kunne forlænges.

Valget er faldet på **Carsten Toft Boesen**, administrerende direktør i den rådgivende ingeniørvirksomhed NIRAS. Han har 20 års erfaring med strategisk ledelse af en stor virksomhed og har desuden indhøstet erfaring fra sit bestyrelsesarbejde i Danmarks Eksportråd og DHI og gennem sit mangeårige virke i Dansk Industris Forsknings- og Uddannelsespolitiske Udvalg – de seneste 5 år som formand.

Carsten Toft Boesen ser frem til at spille en endnu mere aktiv rolle i universitetssektoren og herunder til at bidrage til at eksekvere universitetets nye strategi:

“RUC’s tilgang til læring og problemorienteret samarbejde er stadig mere aktuel. Og så har RUC en ambitiøs og yderst samfundsrelevant strategi og den fornødne udviklingsparathed til at kunne eksekvere strategien. Jeg ser frem til at bidrage og vil som bestyrelsesformand bl.a. have fokus på bæredygtig udvikling. Jeg ser i det hele taget frem til bestyrelsesarbejdet i relation til både det politiske niveau og den overordnede udvikling af universitetet”, udtaler Carsten Toft Boesen i en pressemeddelelse fra RUC.

Carsten Toft Boesen er født i 1959, han blev cand.scient. i geologi, kemisk sedimentologi, fra KU i 1985 og har været administrerende direktør i NIRAS siden 2000.

DANMARKS FRIE FORSKNINGSFOND UDDELER 696 MIO. KR. TIL 202 PROJEKTER

202 forskere får nu samlet 696 mio. kr. fra Danmarks Frie Forskningsfond til at realisere deres forskningsideer.

Ideerne spænder bredt over alle faglige hovedområder og kommer fra alle kanter af landets forskningsmiljøer. Forskerne skal bl.a. intensivere arbejdet med klimaudfordringer og undersøge krydsfeltet mellem medier, mennesker og maskiner, skriver DFF i en pressemeddelelse.

“Danmark har en stærk forskningsbase, og vi ser år efter år, at niveauet ikke bare er højt, men excellent. Det ser vi bl.a. ved, at antallet af ansøgninger og bevillinger har været stigende de senere år – det bunder i såvel stor interesse som kvalitet. Særligt for årets uddelinger har vi set en mangfoldighed og en tendens til

samfundsengagement i projekterne, hvor flere projekter kerer sig om vores fælles bedste”, udtaler **David Dreyer Lassen**, bestyrelsesformand i DFF.

Ideerne er blevet vurderet af 75 anerkendte forskere fra alle videnskabelige områder inden for og på tværs af fem faglige forskningsråd. Internationale paneler har bidraget med peer reviews for en del af projekterne.

1.797 forskere havde ansøgt om sammenlagt 6,5 mia. kr. Da 202 ansøgere har fået en bevilling, var succesraten 11 procent.

150 forskere har fået en “DFF: Forskningsprojekt 1-bevilling” på op til 2,9 mio. kr., mens 52 har opnået en “DFF: Forskningsprojekt 2-bevilling” på op til 6,2 mio. kr.

Forskellen på de to er projekternes varighed og bevillingernes størrelse. DFF fordeler årligt ca. 1,2 mia. kr. til original, risikovillig forskning i Danmark.

AAU-PROFESSOR VINDER FORNEM ENERGIPRIS

Frede Blaabjerg, der er professor på Aalborg Universitet (AAU), markerer sig endnu en gang som en af verdens aller mest betydningsfulde energiforskere. Denne gang som modtager af IEEE Edison Medal 2020, der er en af verdens mest anerkendte priser inden for ingeniørvidenskab. Siden medaljen blev overrakt første gang i 1904, har den været givet til kendte videnskabsmænd som blandt andre Nikola Tesla og Alexander Graham Bell, skriver AAU i en pressemeddelelse.

Frede Blaabjerg modtager prisen, da han har skabt revolutionerende ændringer i samfundet. Gennem 30 års forskning i effektelektronik har han skabt grundlaget for, at sol- og vindenergi i dag er et reelt alternativ til fossile brændsler som kul og olie.

Uden effektelektronik kan strøm fra vindmøller og solpaneler ikke overføres til elnettet, og Frede Blaabjergs nyskabelser har blandt andet mangedoblet effektiviteten og stabiliteten af den tidlige effektelektronik. Hans forskning har dermed været altafgørende for, at en vindmølle i dag kan producere 200 gange så meget strøm som for 30 år siden.

“IEEE Edison Medal” tager navn efter den amerikanske opfinder Thomas Edison, som i 1879 opfandt elpæren og lagde fundamentet for moderne elektrovidenskab. Frede Blaabjerg skulle have modtaget medaljen ved en ceremoni i Vancouver, men på grund af coronakrisen modtager han den med posten og vil i stedet blive hædret ved næste års ceremoni.

Frede Blaabjerg er en af Danmarks mest citerede forskere. Han blev udnævnt til formand for Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFIR) i april i år, og han er også vicepræsident for Akademiet

for de Tekniske Videnskaber (ATV). Han er desuden præsident for IEEE Power Electronics Society (PELS) i 2019 og 2020. IEEE PELS er et af IEEE’s 39 societies og tæller over 10.000 medlemmer på verdensplan. I 2017 blev Frede Blaabjerg udnævnt til Villum Investigator, og han modtog Global Energy Prize i 2019.

HUMANIORA PÅ KU HAR FUNDET NY DEKAN

Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet har konstitueret **Kirsten Busch Nielsen**, nuværende dekan på Teologi, som ny dekan på fakultetet.

Hun har 20 års erfaring med ledelse på KU, og hun løfter tilmed en række tværgående opgaver på hele universitetet som formand for KU’s forskningsudvalg (KUFIR), det personalepolitiske udvalg (PPU) og som leder af KU’s engagement i universitetsalliancen 4EU+.

I første omgang bliver ansættelsen midlertidig. Kirsten Busch Nielsen har overtaget posten den 1. juni og vil bestride den, indtil en ny dekan efter planen ansættes, forventeligt i foråret 2021.

Samtidig med konstitueringen af Kirsten Busch Nielsen som dekan har rektor valgt at udskyde rekrutteringen af henholdsvis en prodekan for uddannelse og en fakultetsdirektør på Det Humanistiske Fakultet til foråret 2021. Prodekan Jens Erik Mogensen og fakultetsdirektør Kristian Boye Petersens åremålsansættelser udløber med udgangen af august, men de vil begge fortsætte i midlertidige ansættelser frem til 1. maj 2021.

Det bliver en af Kirsten Busch Niensens opgaver at sidde for bordenden, når der skal ansættes ny prodekan for uddannelse, ny prodekan for forskning og ny fakultetsdirektør.

Nuværende prodekan på Det Teologiske Fakultet, Carsten Selch Jensen, vil i konstitueringsperioden fungere som dekan på Det Teologiske Fakultet.

Rokeringerne i ledelsen kommer, efter at afgående dekan **Jesper Kallestrup** pludselig og overraskende valgte at opsigte sin stilling efter blot halvandet år på posten. Uniavisen skriver, at det fremgår af en ledelsesnyhed på Københavns Universitets intranet, at han er “fritaget for sine opgaver” med udgangen af maj, hvorefter han skal løse “en strategisk opgave” for rektor, inden han forlader universitetet 31. juli. Jesper Kallestrup skriver i en mail til Uniavisen, at han ikke har kommentarer til sin afgang, men det fremgår af en meddelelse på universitetets intranet, at han fremover skal være professor ved University of Aberdeen i Skotland.

Jesper Kallestrup kom til KU fra

Skotlands University of Edinburgh for at være manden, der skulle bringe et presset humanistisk fakultet på ret køl.

Allerede ved ansættelsen stod det klart, at fakultetet skulle spare 37 millioner kroner, heraf 25 millioner på lønnen, så en af Jesper Kallestrups første opgaver blev at afskedige 11 medarbejdere og nedlægge i alt 48 stillinger. Det var den tredje fyringsrunde inden for relativt få år på fakultetet, og de ansattes repræsentanter gav udtryk for, at de ikke følte sig tilstrækkeligt inddraget i processen.

I 2019 løb Jesper Kallestrup ind i nye problemer, da han barslede med en ny målplan for fakultetet, der indeholdt fagsammelmægninger og en plan om fælles faglige indgange på bacheloruddannelserne. Det skabte stor så utilfredshed blandt de studerende i HUMrådet, at de i slutningen af 2019 blokerede dekangangen i protest. Efter 38 dage indgik de studerende to aftaler med ledelsen, herunder en foreløbig samarbejdsaftale, der skulle sikre inddragelse af studerende og ansatte.

Kirsten Busch Nielsen overtager dekanposten, netop hvor forhandlingerne om målplanen går ind i den afgørende fase.

AU-PROFESSOR MEDLEM AF VERDENSKENDT AKADEMI

Professor **Bo Barker Jørgensen** fra Institut for Biologi på Aarhus Universitet bliver medlem af verdens mest ansete videnskabelige akademi, det amerikanske National Academy of Sciences.

National Academy of Sciences er en videnskabelig klub, hvor nuværende medlemmer nominerer nye medlemmer uden deres vidende. Derfor ved Bo Barker Jørgensen heller ikke, hvem der har nomineret ham, og han blev noget overrasket, da han modtog invitationen fra akademiet.

I år får 26 ikkeamerikanske forskere invitationen, og Bo Barker Jørgensen er blot den 12. danske forsker, der er blevet inviteret med i National Academy of Sciences i løbet af de 157 år, akademiet har eksisteret.

Professoren er kendt for sin forskning i marine mikroorganismers økologi, som har haft stor betydning for forståelsen af havnes stofkredsløb, og det er ikke første gang, han gør sig bemærket i den internationale forskningssuperliga. For eksempel blev han i 1989 inviteret til Tyskland for at starte et nyt Max Planck-institut for marin mikrobiologi i Bremen, i 1995 modtog han den prestigefyldte tyske forskerpris Körber-Preis, og i 2017 modtog han den internationalt anerkendte forskningspris A.C. Redfield Award.

Den eksklusive klub, som National Academy of Sciences må siges at være, blev stiftet i 1863 og er særdeles velanset i de internationale videnskabelige forskningsmiljøer, og som medlem kan Bo Barker Jørgensen blandt andet blive bedt om at rådgive myndigheder og offentligheden. Akademiet

har 2.403 amerikanske medlemmer og 501 udenlandske, hvoraf 190 er nobelprismodtagere. Bo Barker Jørgensen er eneste nulevende medlem fra Aarhus Universitet.

Listen over danske medlemmer tæller blandt andre Aage Bohr, Københavns Universitet, nobelprisvinder, der blev medlem i 1971, Jens Skou, Aarhus Universitet, nobelprisvinder, medlem i 1988, Eske Willerslev, Københavns Universitet, medlem i 2014.

KU SØGER EN EKSTRA PROREKTOR

Københavns Universitet har allerede en rektor og en prorektor for uddannelse, men nu vil KU have en prorektor nummer to. Stillingen som prorektor med særligt ansvar for forskning er netop blev slået op. Det fremgår af jobopslaget, at det overordnede ansvarsområde for den nye prorektor bliver at varetage universitetets interesser på det forskningspolitiske område.

"Du får ansvar for relationsopbygning og fundraising – og for udvalgte tværgående satsninger efter aftale i rektoratet. Et andet væsentligt ansvarsområde bliver at fastholde og styrke internationaliseringen af universitetets forskning, bl.a. så forskernes internationale netværk plejes og udbygges", står der.

Det vil sikkert afskrække en del fra at søge, at KU søger en internationalt bredt anerkendt forsker på højt niveau med erfaring inden for et af universitetets hovedområder og med et stærkt internationalt netværk.

Ansøgerne skal også have erfaring med ledelse på højt niveau i komplekse vidensorganisationer, eksempelvis forskningsmiljøer, og have indsigt i universitetets kerneopgaver og samspil med det omgivende samfund. Desuden er det også en forudsætning for at blive prorektor, at man har forståelse for en dansk eller nordisk administrativ kontekst og er i stand til at begå sig i et tæt samarbejde med myndigheder og andre af universitetets samarbejdspartnere og det politiske niveau.

Det fremgår, at ansættelsen sker som en åremålsansættelse med en ansættelsesperiode på fem år med mulighed for tre års administrativ forlængelse. Ansættelsen sker inden for lønramme 38 og i henhold til gældende overenskomst mellem Finansministeriet og AC med mulighed for forhandling om de endelige løn- og ansættelsesvilkår. Det betyder formentlig, at årslønnen bliver i omegnen af 1,5 mio. kr. inklusive pension. Ansøgningsfristen er den 28. august med ansættelse fra den 1. december.

Under tidligere rektor Ralf Hemmingsen

havde KU både en prorektor for uddannelse og en prorektor for forskning, men under Henrik C. Wegeners to år på posten har ledelsen ud over ham selv bestået af prorektor for uddannelse Bente Merete Stallknecht og universitetsdirektør Jesper Olesen.

DTU-PROFESSOR UDNÆVNT TIL ÆRESDOKTOR I FINLAND

Antti-Pekka Jauho, professor ved Institut for Mikro- og Nanoteknologi på DTU, er blevet tildelt en æresdoktortitel ved Aalto University i Finland.

Hans forskningsinteresser omfatter teoretisk modellering af elektroniske, optiske, mekaniske og transportegenskaber af nanoskalastrukturer. Han er medforfatter af en meget brugt lærebog om emnet og har produceret mere end 200 originale bidrag til tidsskrifter. Siden 2012 har han ledet Dansk Center for Excellence for Nanostructured Graphene.

I mere end tre årtier har professor Antti-Pekka Jauho aktivt samarbejdet med flere forskningsgrupper på Aalto University og dets forløber, Helsinki University of Technology. Fra 2007 til 2010 havde han stillingen som finsk fremtrædende professor ved universitetet og bidrog især til forskning i Center of Excellence in Computational Nanoscience (COMP). Antti-Pekka Jauho har været medlem af det finske akademi for videnskab siden 2003.

NY INSTITUTLEDER PÅ AAU

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet har ansat professor **Michael Baggesen Klitgaard** som ny leder af Institut for Politik og Samfund.

Det er en anerkendt forsker med bred videnskabelig erfaring og en stærk stemme i den offentlige debat, der 15. august vender hjem til AAU, skriver universitetet i en pressemeddelelse.

Michael Baggesen Klitgaard har et cv, der tæller flere prestigefyldte formandskaber og ansættelser som gæsteforelæser og professor på danske og udenlandske universiteter. Ligeledes er han en aktiv skribent i medierne med en fast klumme i Altinget. Han kommer fra en stilling som professor i velfærdsstudier og offentlig politik ved Institut for Statskundskab på SDU. Han har en ph.d. i offentlig politik og en kandidatgrad i politik og administration fra AAU.

TO KU-FORSKERE HAR SKREVET ÅRETS BEDSTE ØKONOMIARTIKEL

To forskere fra Danmarks Grundforskningsfonds Center for Economic Behavior and

Inequality (CEBI) ved Københavns Universitet står i spidsen for en videnskabelig artikel, der er dette års vinder af AEJ Best Paper Awards for kategorien Applied Economics.

Den videnskabelige artikel med titlen "Children and Gender Inequality: Evidence from Denmark" har undersøgt, hvordan det at få børn kan have en forskellig og ulige effekt på karrieren for henholdsvis mænd og kvinder.

Bag studiet står postdoc **Jakob Egholt Søgaard** og professor **Henrik Kleven** fra grundforskningscenteret CEBI i samarbejde med franske **Camille Landais**, der er professor ved London School of Economics. Henrik Kleven er til dagligt professor ved Princeton University, men er eksternt medlem af CEBI.

Med studiet, der blev udgivet i AEJ i oktober 2019, har forskerholdet fra CEBI og London School of Economics undersøgt data fra Danmark for at sammenligne, hvordan et barns fødsel på forskellig vis påvirker karrieren for henholdsvis mænd og kvinder. Studiet viser, at virkningerne er betydelige og langvarige og i sidste ende resulterer i en lang-

sigtet kløft i indtægt på omkring 20 procent. Men uligheden forbundet med barnets fødsel viser sig ikke kun i form af en mindre lønseddel – barnets ankomst påvirker ligeledes, hvilke steder nogle mødre vælger at arbejde, og formindsker moderens muligheder for forfremmelse. Med studiet kunne forskerholdet overordnet set konkludere, at børns negative virkninger på karrierer for kvinder var markante og ikke falder over tid sammenlignet med karrierer for mænd.

AEJ er en gruppe af fire videnskabelige tidsskrifter udgivet af The American Economic Association (AEA) siden 2009. Ud over tidsskriftet Applied Economics består AEJ af tidsskrifterne: Economic Policy, Macroeconomics og Microeconomics. Det amerikanske AEA har eksisteret siden 1885 og er en videnskabelig nonprofitforening, der arbejder for at fremme forskning inden for økonomi.

AU-PROFESSOR MEDLEM AF ROYAL SOCIETY

Else Marie Friis, botaniker, palæontolog og professor emerita på Institut for Geovidenskab ved Aarhus Universitet, er blevet udpeget til udenlandsk medlem af det britiske Royal Society. Der blev udpeget i alt ti nye udenlandske medlemmer i år.

Else Marie Friis studerer planternes evolutionshistorie med fokus på tidlige angiospermer, deres diversificering gennem tid og den vegetationsmæssige kontekst af angiospermstråling under kridttiden (144-65 millioner år siden).

UNIVERSITETERNE MED I EKSPERTGRUPPE FOR NY KARAKTERSKALA

Regeringen har nedsat en ekspertgruppe, som skal komme med bud på erstatninger for den nuværende 7-trinsskala.

Ekspertgruppen består af 14 medlemmer. Fra universiteterne deltager **Hanne Leth Andersen**, rektor ved Roskilde Universitet, og **Lars Ulriksen**, professor ved Institut for Naturfagernes Didaktik på Københavns Universitet.

Formand for ekspertgruppen bliver **Per Holten-Andersen**, tidligere rektor på CBS.

Ekspertgruppen skal afrapportere senest ved udgangen af september 2020. Gruppens forslag til løsningsmodeller vil danne udgangspunkt for et regeringsudspil i efteråret 2020 og efterfølgende politiske forhandlinger.

FOND GIVER RUC-FORSKERE 2 MIO. KR. TIL FORSKNING I CORONA IMMUNITET

Lundbeckfonden har bevilget 2 mio. kr. til at undersøge, hvor hurtigt coronaimmuniteten udvikler sig i den danske befolkning, og hvor i det samlede pandemiforløb

Danmark er.

Projektet ledes af **Karen Angeliki Krogfelt**, professor (mso) i medicinsk mikrobiologi ved Roskilde Universitet. I det nye forskningsprojekt skal der bl.a. undersøges for antistoffer mod Covid-19 i blodprøver, som sendes til Danmarks Nationale Biobank fra alle type patienter, der i epidemiperioden har været i kontakt med sundhedsvæsenet uanset årsag. Studiet vil dermed kunne belyse potentielle forskelle i dannelse af antistoffer hos hhv. mænd, kvinder og i forskellige aldersgrupper.

I studiet deltager foruden forskere fra Institut for Naturvidenskab og Miljø ved RUC også forskere fra Statens Serum Institut og Nordsjællands Hospital. Lundbeckfonden støtter projektet med i alt 2 mio. kr.

Forskerne fra RUC og Statens Serum Institut har desuden undersøgt ni forskellige test for antistoffer imod coronavirus, og dette arbejde er blevet omtalt i den amerikanske avis New York Times.

AU-LEKTOR FÅR MILLIONBEVILLING TIL UDVIKLING AF KUNSTIGE ANTISTOFFER

Lektor **Martin Tolstrup** fra Aarhus Universitet og Aarhus Universitetshospital har sammen med det danske firma Symphogen fået knap fem mio. kr. fra Innovationsfonden til at udvikle kunstige antistoffer mod Covid-19. Bevillingen er en del af Innovationsfondens ekstraordinære Covid-19-call.

I forskningsprojektet CoroNAT, som lektor Martin Tolstrup står i spidsen for, skal de bedste antistoffer fra raske Covid-19-patienter danne basis for ny behandling af de mest syge Covid-19-patienter.

Martin Tolstrup og hans forskerkolleger er allerede i gang med at indsamle og analysere de naturligt dannede antistoffer fra patienter, der er blevet raske efter at have været smittet med Covid-19. Og nu tager forskerne skridtet videre og identificerer den molekylære kode for en lang række af de mest effektive antistoffer. Det sker i samarbejde med firmaet Symphogen i Ballerup.

Målet er at udvikle og iværksætte storskalaproduktion af kunstige og stabile antistoffer baseret på den molekylære kode fra de bedste naturlige antistoffer.

CBS- OG KU-FORSKER FÅR FONDSBEVILLING TIL AT OBSERVERE LEDERE UNDER CORONAKRISEN

Dana Minbaeva, Professor of Strategic and Global Human Resource Management ved CBS, har sammen med **Steen E. Navrbjerg**, lektor fra Københavns Universitet og medlem af Employment Relations Research Centre, fået bevilget godt 1 mio. kr. fra Innovationsfonden til projektet med titlen "Virtual ledelse under coronakrisen – nye krav til ledelse".

Dana Minbaeva er i fuld gang med at undersøge, hvordan det går med at lede personale og virksomheder virtuelt under krisen. En af problemstillingerne er, at man som medarbejder kan gå glip af både formel og uformel information, når man arbejder hjemmefra. Og som leder kan det være svært at fastholde autoriteten under nye virtuelle mødeformer.

Planen for projektet er at sende et spørgeskema ud til 1.000 private og offentlige arbejdspladser og foretage mindst 36 interview med ledere.

Allerede i juni vil de første resultater være tilgængelige, når forskerne præsenterer

resultaterne på et webinar hos Dansk Industri og i form af en pixibog med hovedbudskaber.

I september vender forskerne tilbage til lederne med fokus på at undersøge, om coronakrisen har ført nye ledelsespraksisser med sig, som kan bruges for fremtiden.

Dana Minbaeva kan allerede nu dele nogle pointer fra de første 22 kvalitative interview med ledere fra de private og offentlige arbejdspladser.

“Det allerførste, vi kunne konstatere, var, at det faktisk går okay. I de fleste toplede-res evalueringer kan man læse, at deres virksomheders produktivitet er på 85-90 % af, hvad den var inden krisen, og det mener de ikke er så dårligt under de nuværende forhold”, udtaler hun.

De første interview viser også, at nogle faggrupper håndterer krisen bedre end andre. Fx kan ingeniører godt lide corona-ledelse.

FORSKERE FRA AAU UNDERSØGER HÅNDBTERINGEN AF COVID-19 I DEN KOMMUNALE ÆLDREPLEJE

Nyt forskningsprojekt på Aalborg Universitet skal undersøge, hvordan spredningen af Covid-19 er blevet håndteret i den kommunale ældrepleje.

Projektet, der er finansieret

af Velux Fonden og Aalborg Universitet, har til formål straks at udvikle og formidle et brugbart Covid-19-katalog med eksempler på metoder til smittehåndtering målrettet nordiske fagfolk i ældreplejen. Kataloget forventes klar omkring skolernes sommerferie 2020.

“Indtil nu er over 500 danskere døde med Covid-19, heraf er 15 under 60 år. Så ældre mennesker er specielt udsatte i forbindelse med denne epidemi. Derudover er der flere eksempler både herhjemme og i udlandet på, at når smitten først er kommet indenfor på et plejecenter eller i hjemmeplejen, så kan det virkelig ramme en stor gruppe af sårbare mennesker meget hårdt”, udtaler professor og forskningsleder ved Institut for Politik og Samfund på Aalborg Universitet (AAU) **Morten Balle Hansen**.

Selvom epidemien langsomt mister styrke, og smittetrykket falder, vil der stadig være en betydelig risiko for den ældre del af befolkningen, så længe virus er i samfundet.

AU- OG KU-FORSKERE UNDERSØGER DANSKERNES FORHOLD TIL RELIGION OG VÆRDIER UNDER CORONAKRISEN

Et hold af religionsforskere og psykologer skal det næste år undersøge, hvordan coronakrisen påvirker danskernes religiøse og

eksistentielle værdier og deres mentale helbred. Forskningen støttes af Velux Fondens Covid-19-initiativ.

Bliver vi fx mere religiøse, når vi oplever en stor krise som Covid-19-udbruddet? Eller vender vi os fra de religiøse forestillinger og søger mod ikke-religiøse autoriteter som forskere og myndigheder? Og hvordan forholder vi os til vores medmennesker og omverdenen i så ekstrem en situation? Bliver vi mindre tillidsfulde? Det er blot nogle af de spørgsmål, som forskerholdet skal forsøge at få svar på.

Religionssociolog og forskningsleder **Peter Birkelund Andersen** gennemfører undersøgelsen sammen med syv andre forskere fra Aarhus Universitet, Københavns Universitet og universitetshospitaler.

Undersøgelsen, der strækker sig over 12 måneder, foretages ved hjælp af tre spørgeskemaer, der altså også baserer sig på spørgsmål fra tidligere lignende undersøgelser. På den måde vil det være muligt at sammenligne danskernes forhold til religion og værdier før, under og efter krisen.

Forskerne vil ud over andre undersøgelser i Velux Fondens Covid-19-initiativ blandt andet være i tæt kontakt med HOPE-projektet, der undersøger danskernes adfærd under Covid-19-epidemien, og løbende formidle resultaterne af undersøgelsen til forskerkolleger og offentligheden.

NY PROFESSOR I KARDIOLOGI PÅ SDU

Niels Peter Rønnow Sand er pr. 1. juni udnævnt til klinisk professor i kardiologi på Institut for Regional Sundhedsforskning på Syddansk Universitet sideløbende med sin ansættelse som overlæge på Sydvestjysk Sygehus.

Han koncentrerer sig i sin forskning om åreforkalkning af hjertets kranspulsårer og betydningen heraf på en række områder, bl.a. i forhold til stabil angina pectoris (hjerterammer). Herunder har forskningen de seneste år været koncentreret om udvikling af skånsomme og præcise metoder til udredning af patienter med angina pectoris, hvilket bl.a. har medført, at Region Syd-danmark netop har indført metoderne til almindeligt brug.

Niels Peter Rønnow Sand er uddannet fra Aarhus Universitet i 1988, hvor han samtidig skrev guldmedaljeafhandling, og hvor han forsvarede sin ph.d.-afhandling i 1998. Han blev speciallæge i kardiologi i 2004 og overlæge på Sydvestjysk Sygehus (SVS) i 2006. Derefter forskningslektor ved SVS Esbjerg og Syddansk Universitet i 2010, forskningsleder ved SVS Esbjerg og Syddansk Universitet i 2019 og nu professor sammesteds.

NY PROFESSOR I DIABETES OG ENDOKRINOLOGI PÅ SDU

Claus Bogh Juhl er blevet udnævnt til professor på SDU og fortsætter samtidig som overlæge ved Endokrinologisk Afsnit, Sydvestjysk Sygehus, med fokus på diabetes og overvægt.

Han står i spidsen for Det Syddanske Overvægtsinitiativ, der bl.a. har til formål at udforske hyppighed og alvorlighed af fedmerelaterede sygdomme og tilstande. Initiativet vil særligt fokusere på mennesker med samtidig psykisk sygdom, hvor overvægt ofte udgør et ekstra helbredsproblem, og betydning af overvægt hos personer med anden etnisk herkomst end dansk – et område, der er meget sparsomt belyst i en dansk sammenhæng. Initiativet skal desuden kaste nyt lys over faktorer, der kan forudsige udviklingen af type 2-diabetes og andre fedmerelaterede sygdomme hos i øvrigt raske mennesker med overvægt.

Claus Bogh Juhl er uddannet læge fra Aarhus Universitet i 1993. Han blev tilknyttet Syddansk Universitet som klinisk lektor i 2011. Aktuelt forsker han i kronisk obstruktiv lungesygdom ved svær overvægt og konsekvenserne af fedmekirurgi.

NY PROFESSOR PÅ AU INGENIØRVIDENSKAB

Seniorforsker **Claus Grøn Sørensen** er blevet udnævnt til professor på Institut for Ingeniørvidenskab, Aarhus Universitet, hvor han fortsætter sin forskning i optimering af teknologier til fremtidens landbrug.

Moderne landbrug står for et paradigmeskifte, hvor digitale teknologier og smarte it-løsninger vil løfte branchen til et nyt niveau. Det handler ikke bare om selvkørende traktorer eller automatisk ukrudtsbekæmpelse, men om en komplet digitalisering af alle dele af landbruget, hvor maskiner og sensorer og apparater arbejder sammen og udveksler data i en autonom produktion.

Claus Grøn Sørensen er uddannet agronom med speciale i teknik og økonomi fra Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole i København. Han er selv opvokset på et landbrug på Fyn, og derfor lå det helt naturligt for ham at søge en uddannelse, der lå i forlængelse heraf.

Claus Grøn Sørensen blev udnævnt professor den 1. april 2020. Han har endnu ikke holdt sin tiltrædelsesforelæsning grundet nedlukning i forbindelse med coronavirus-sen.

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højgaard – lah@dm.dk – Foto: Tao Højgaard

Grund- stoffer for fuld musik

Jazzmusiker Tao Højgaard har skabt en musikalsk illustration af det periodiske system og fundet ud af, at musik og kemi er to sider af samme sag.

Hvordan lyder et jernatom egentlig? Det lyder sådan her: bam – dyt – dyt – dytdydydydyt drrrrrrrr – bam – dyt – dyt – dytdydydydyt drrrrrrrr.

Hvordan lyder så oganesson?

Lidt ligesom jern, bare med mange flere lyde.

Og hvordan kan Forskerforum stille og ydermere selv besvare disse tilsyneladende tossede spørgsmål?

Det kan vi, fordi jazzmusikeren Tao Højgaard har skabt og udgivet det, han selv kalder en lydmæssig illustration af det periodiske system. Et værk på omkring 24 minutter, der rent genre-mæssigt ligger ovre i klassen af elektronisk ambient musik – eller lydbilleder, om man vil. Musikken starter med brint, og så bygger den ellers ovenpå, grundstof for grundstof.

Det hele startede med, at Tao Højgaard følte, at der skulle ske noget nyt. Og så tog han et kursus i kemi.

“Nogle gange skal man bare ryste posen, og kemi har altid været fjernt for mig – du ved, det der med at man er

mere sproglig end matematisk”, fortæller han.

Tao Højgaard er dog ikke mere umatematisk, end at han som musiker arbejder i ét væk med numeriske systemer, som udgør teorien omkring jazzens til tider skæve rytmer. Og efterhånden som han blev sat ind i grundstoffernes natur, begyndte han at se ligheder mellem kemiens – og naturens – verden og den musikalske, hvor han selv er på hjemmebane.

“Et atom kan i sin inderste skal have to elektroner og otte i sin anden skal. Det er lidt som en grundrytme af stortromme og highhat. Men det kan også ske, at der kun er syv elektroner. Hvis du har syv slag i en musisk rytme, vil det være en ulige rytme, en funky rytme, lidt svarende til reaktionsvillighed i kemien”, forklarer han.

En ide var født, og Tao Højgaard tog kontakt til biokemikeren Jacob Engelbrecht, som blev hans konsulent i det kemiske element.

Selve kompositionen er først og fremmest rytmisk baseret, og det er grebet an med næsten matematisk systematik.

Hver af atomernes skaller – elektronbanerne – repræsenteres af et instrument eller en lyd. Antallet af elektroner i skallen bestemmer antallet af anslag. Værket starter som sagt med brint, der med kun en elektron illustreres musisk af et ensomt “bam”. Herefter fortsætter det så, fire takter til hvert grundstof, indtil der afsluttes med stoffet oganesson og den myldrende lyd af 118 elektroner.

Videnskab, musik, kunst, men også et skvæt filosofi.

“Vi har haft en del teoretiske og næsten lidt filosofiske samtaler. For mig har det nærmest været lidt eksistentia-listisk – den der oplevelse, at det er de samme nøgletal, der går igen i kemiens og musikkens verden, og tanken om, at det periodiske system er altings byggeklodser, så rent symbolsk og kunstnerisk rører man ved noget, som er eksistentielt for alle”.

Titlen på Tao Højgaards værk er “The Periodic Table Arranged for Guitar and Samplers”. Udgivelsen skal følges op med en række af “forelæsningskoncerter” med Jacob Engelbrecht, hvor værket også bliver fremført live.

Tao Højgaard har skabt en lydmæssig illustration af samtlige grundstoffer.